8-مارت خانىم-قىزلار بايرىمىڭىزلار مۇبارەك بولسۇن!

كۆچ بىرلىكتە، ئىش ئۈلۈكتە

ئىتتىپاق
ИТТИПАК

1999-يىل
1-مارت
№ 3 (46)

1999 - год
1 - март
№ 3 (46)

Газета издается
с марта 1994 года

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ئاممىۋى-سىياسىي گېزىتى
Республиканская общественно-политическая газета Общества уйгуров Кыргызстана "Иттипак"

كېلىۋاتقان نوۋرۇز بايرىمىڭىزلار بىلەن تەبرىكلەيمىز!

1999-يىلى 3-فېۋرال ئۆز مۇخبىرىمىز ئابدۇللا پامىر خەۋىرى:
كورلا شەھىرىدىن 10 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى لوپنور ناھىيىسىگە كېتىۋاتقان يەرگە جايلاشقان خىتاي ئازاتلىق ئارمىيىسىنىڭ 3824-زەمبىرەك بومبا قىسمىغا 1999-يىلى 1-ئاينىڭ 1-كۈنى كەچتە نامەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن ئوت قويۇلغان بولۇپ، بۇ ۋەقەدە بۇ يەردىكى خىتاي ئەسكەرلىرىدىن 21 نەپەر كىشى ئۆلگەن. 6 كىشى يارىلانغان، 18 ئاۋتوموبىل ۋە ئۇرغۇتۇلغان ھەربىي لاۋازىمەت كۆيۈپ كەتكەن. خىتاي ھۆكۈمىتى بۇ ۋەقەنىڭ خەلق ئىچىدە تارقىلىپ كېتىشىنى قاتتىق مەخپىي تۇتقان بولسىمۇ بۇ ۋەقە بولغان يەرگە يېقىن ئولتۇراقلاشقان ئۇيغۇرلار تەرىپىدىن سېزىلگەن ۋە ئەتراپقا تېزلا تارقالدى.

******

خىتاي ھۆكۈمىتى ئۈرۈمچى شەھەرلىك دۆلەت بىخەتەرلىك تەشكىلاتىدىن ئەخمەت ئىمىن، ئەيسا تۇرسۇن قاتارلىق 2 كىشىنى ناماز ئوقۇتقان، دېگەن

چوڭ نامايىش بولغان بولۇپ، «جۇڭگوغا دېموكراتىيە كېرەك، كوممۇنىزمنى ئەخلەت ساندۇقىغا ئاتايلى! ئەركىن، ھۆر دېموكراتىك يېڭى جۇڭگو قۇرايلى، ياشىسۇن گومىنداڭ ئاز سانلىق مىللەتلەرگە ئەركىنلىك» دەپ شوئار توۋلىدى.

******

دېڭىز ئارمىيىسى قىسمى قوماندانى زىڭ يۈگەي ئۇرغۇن مەخپىي ھەربىي ماتېرىياللارنى ئېلىپ تەيۋەنگە قاچقان، بۇ ئەھۋال خىتاي ھەربىي ئەمەلدارلىرىنى ئالاقزادە قىلىۋەتكەن. ھازىر جۇڭگودىكى ھەربىي ئەمەلدارلاردا پۇل ئۈچۈن ھەممىنى قىلىشتەك خاھىشلار كۈندىن-كۈنگە ئەۋج ئالماقتا.

******

1999-يىلى 12-يانۋار كۈنى گۇي جۇ ئۆلكىسىنىڭ گۇي ياڭ ساقچى ئىدارىسىدا پارتلاش يۈز بېرىپ، 13 كىشى ئۆلگەن. 13-يانۋار گۇي جۇ دېموكراتىيە تەلەپ قىلغۇچى خىتايلار 10 مىڭ كىشىلىك نامايىش ئۆتكەزگەن. بۇ سەۋەپلەر تۈپەيلى ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە

تۈركىستان ئىنفورماتسىيون مەركىزى»نىڭ قۇرغۇچىسى ۋە دىرېكتورى ئابدۇجېلىل قارىقاش. «ھۆر تۈرك باۋارىيە رايونى» باشلىقى مۇزەپپەر قاپلان، ئەنقەرە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل ۋە تارىخ فاكۇلتېتىدىن پروفېسسور، دوكتور ئەركىن ئەمەت ۋە كۆپ ساندىكى چەتئەللىكلەر بىلەن بىرگە «شەرقىي تۈركىستان ياۋروپا بىرلىكى»نىڭ 120 ئەزاسى قاتناشتى.

بۇ قېتىمقى قۇرۇلتايدا «ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى»نىڭ رەئىسى ئەسقەرجان نىڭ ئېچىش نۇتقىدىن كېيىن، يىللىق پائالىيەت ۋە مالىيە ئەھۋالىنى ئوقۇپ ئۆتتى ۋە شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدىلا بىر دىۋان ھەيئىتى ئۇيۇشتۇرۇلۇپ، سايلام باشلاندى. «شەرقىي تۈركىستان ياۋروپا بىرلىكى»نىڭ رەئىسلىكىگە ئەركىن ئالپتېكىن، ئەنۋەرجان، ئەسقەرجان دىن ئىبارەت 3 نەپەر نامزات كۆرسىتىلدى. ھۆرمەتلىك ئەركىن ئالپتېكىن ۋە ئەنۋەر ئەپەندىلەر ئالدىنقى قاراردىكى رەئىس ئەسقەرجاننى رەئىسلىككە كۆرسىتىپ، ئۆزلىرى نامزاتلىقتىن ۋاز كەچتى ۋە پۈتۈن ئەزالارنىڭ بىردەك

******

1999-يىلى يانۋارنىڭ ئاخىرلىرى خوتەن شەھەرلىك شوپۇرلۇق مەكتەپ مۇدىرى قاسىم ياسىن خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ۋالىيلىقىغا نامزات بولۇش ئۈچۈن خىتاي كادىرلىرىغا خوشامەت قىلىپ 20 مىڭ يۈەنلىك زىياپەت بەرگەن. بۇ زىياپەتتىن ئۆزۈن ۋاقىت ئۆتمەي قاسىم ياسىننىڭ ئۆيى نامەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن ئوت قويۇۋېتىلگەن. ئوتتىن خەۋەر تاپقان قاسىم ياسىن دەرھال ھەرىكەتكە كېلىپ ئوتتىن ئۆزىنى ۋە ئائىلىسىنى قۇتقازغان. قاسىم ياسىن ھازىر ھۆكۈمەت تەرىپىدىن قوغدالماقتا.

******

تۈركىيە «يېڭى شەپەق» گېزىتى 10-فېۋرال خەۋىرى: بېيجىڭ-ئىنسان ھەقلىرى تەشكىلاتى شەرقىي تۈركىستاندىكى ئۆلۈم جازالىرىغا دىققەت قىلىپ، ياۋروپا بىرلىكىنىڭ خىتايغا نارازىلىق بىلدۈرۈشىنى تەلەپ قىلدى. بۇ ئارىدا شەرقىي تۈركىستاندا 11 كىشى ئۆلتۈرۈلدى.

دۇنيا ئۇيغۇر ئەخبارات تورى (ئىنتېرنېت) نىڭ خەۋەرلىرى

سەۋەپ بىلەن خىزمەتتىن ھەيدىگەن. خىتايلار ئەخمەت ئىمىن ۋە ئەيسا تۇرسۇننى 3 ئايدىن كېيىن دۆلەت مەخپىيەتلىكىنى ئاشكارىلىغان دېگەن قالپاق بىلەن قولغا ئېلىپ، لەنجۇدىكى داچاڭ تۈرمىسىگە سولىغان. ئارىلىقتا 3 ئاي ئۆتكەندىن كېيىن بۇ 2 كىشىنىڭ ئۆلىكىنى «تۈرمىدىن قاچقانلىقى ئۈچۈن ئېتىۋېتىلدى» دېگەن بۆھتان بىلەن ئائىلىسىگە قايتۇرۇپ بەرگەن.

******

بۇ يىل 1-ئاينىڭ 7-كۈنى ئۈرۈمچىدىكى 14 تۈرمىدىن جەمئىي 320 سىياسىي مەھبۇسنى سىچۈەندىكى تۈرمىگە يۆتكىگەن.

******

ئۈرۈمچىدىكى باجاخو ۋە لوداۋان تۈرمىسىدە كۆزدىپىلار 28 نەپەر سىياسىي جىنايەتچىگە تاماق بەرمەي ئاچ قويۇپ ئۆلتۈرىۋەتكەن. سىياسىي مەھبۇسلارنىڭ ئۇرۇق-تۇققانلىرىغا «بۇ جىنايەتچىلەر تۈرمىدىن قاچقانلىقى ئۈچۈن ئېتىپ تاشلاندى» دەپ بىلدۈرگەن.

******

بۇ يىل يېڭى يىلدا شاڭخەينىڭ نەنتۇڭ شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسىغا بومبا قويۇلغان بولۇپ، پارتلاشتا 18 ساقچى ئۆلگەن ۋە شاڭخەيدە

كىرىپ تىجارەت قىلىۋاتقان ئۇيغۇرلارنىڭ ھەممىسى تۈرمىگە تاشلانغان. شىجا چۇاڭدا ئۈزۈم ساتىدىغان ئۇيغۇرلارنىڭ مىلىنى مۇسادىرە قىلغاندىن سىرت 24 ئەر، 7 ئايال جەمئىي 31 كىشىنى قولغا ئالغان.

******

گېرمانىيىنىڭ مىيۇنخېن شەھىرىدە «ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى»نىڭ 10-قۇرۇلتىيى غەلىبىلىك ئۆتكۈزۈلدى. شەرقىي تۈركىستاننىڭ ياۋروپادىكى ئاۋازى بولغان ۋە 1990-يىلدىن بۇيان شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى ياۋروپا جامائىتىگە، ھۆكۈمەتلىرىگە، خەلقئارا جامائەت ۋە تەشكىلاتلارغا ئاڭلىتىش ئۈچۈن كۆرەش قىلىۋاتقان «ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى» (ي.ش.ت.ب.)نىڭ 10-قېتىملىق قۇرۇلتىيى 1999-يىلى 14-فېۋرال يەكشەنبە كۈنى غەلىبىلىك ئېچىلدى. «ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى»نىڭ بۇ قۇرۇلتىيىغا «ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى»نىڭ پەخرى رەئىسى، ۋاكالەتسىز مىللەتلەر تەشكىلاتى (BMT) نىڭ سابىق رەئىسى ۋە «ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپەسى»نىڭ باشلىقى ئەركىن ئالپتېكىن، «دۇنيا ئۇيغۇر ياشلىرى قۇرۇلتىيى»نىڭ رەئىسى ئۆمەر قانات، «دۇنيا ئۇيغۇر ياشلىرى قۇرۇلتىيى»نىڭ ئىجرائى كومىتېت رەئىسى دولقۇن ئەيسا، «شەرقىي

سايلىشى نەتىجىسىدە ياۋروپا بىرلىكىنىڭ رەئىسلىكىگە ئەسقەرجان سايلاندى. رەئىستىن باشقا 9 كىشىلىك ئىجرائى ۋە ئىدارە ھەيئىتى سايلاندى.
ناھايىتى سەمىمى بىر دوستلۇق ئىچىدە ئۆتكۈزۈلگەن بۇ سايلامدا ئىجرائى ھەيئىتىگە تۆۋەندىكى كىشىلەر سايلاندى.
رەئىس: ئەسقەرجان، مۇئاۋىن رەئىس: ئابدۇجېلىل قارىقاش، باش كاتىپ: ئادىل ئۇردۇن، مالىيە مەسئۇلى: ئەنۋەرجان، ئىدارە ھەيئەتلىرى: ئابدۇجېلىل ئەمەت، مېھرال قانات، ئەنۋەر نوروز، مەرھابا رەجەپ، سۇلتان زاكىر.

******

1999-يىلى 16-فېۋرال ئۆز مۇخبىرىمىز ئابدۇللا پامىر خەۋىرى:
خوتەن شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى سىياسىي بۆلۈم كادىرى جۈرئەت ۋە مۇھەممەت ئۆمەر مۇشۇ ئاينىڭ 10-كۈنى كېچىدە خوتەن شەھەرلىك قۇرۇلۇش ئىدارىسى ئالدىدا نامەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن بېشى پالتا بىلەن چېپىپ ئۆلتۈرۈلۈپ، يان قورال ئېلىپ كېتىلگەن. خەلقنىڭ ئىنكاس قىلىشىچە بۇ كادىرلار خىتايپەرەس، ئۆز مىللىتىگە خىيانەتكار كىشىلەر بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆلتۈرۈلگەن بولۇپ، بۇ ۋەقەدىن كېيىن خوتەن شەھىرىدە ۋەزىيەت ناھايىتى چىڭىپ كەتكەن.

خەلقئارا كەچۈرۈم تەشكىلاتىنىڭ گېرمانىيە پايتەختى بوننىدا خىتاي بىلەن سۆھبەتلىشىدىغان ياۋروپا بىرلىكىگە ئەزا دۆلەتلەرگە ئەۋەتكەن خېتىدە: «خىتاينىڭ يېقىنقى يىللاردا، ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىرىدە سۆھبەت قىلىشقا رىيائىلىق ھەرىكەتتە بولىۋاتقانلىقى، سەمىمىيىتىنىڭ ئىشەنچسىز ئىكەنلىكى تەكىتلەندى ۋە ئىمزالانغان كېلىشىملەرگە رىئايە قىلىنمىغانلىقى بىلدۈرۈلدى. خىتاي، خەلقئارا ئىنسان ھەقلىرى شەرتنامىلەرگە ئىمزا قويغىنى بىلەن ئىچكى قانۇنىدا بۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلمىدى، دېيىلدى. ھەتتا ئۇيغۇرلارغا قارىتا ئېلىپ بېرىلىۋاتقان قىرغىنچىلىق ھەرىكەتلىرى قاتتىق ئەيىپلەندى.

******

ئۈرۈمچىدە 11 كىشىنىڭ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغانلىقى ۋە بۇلارنىڭ ئىچىدە 2 كىشىنىڭ مىللىتى قىرغىز ئىكەنلىكىدىن خەۋەر تاپقان قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتى تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى خىتايغا نوتا تاپشۇرۇپ، خىتايدىكى بۇ ئىككى قىرغىزنىڭ جىنايىتىنى يەڭگىللىتىپ بېرىشىنى تەلەپ قىلغان بولسىمۇ، خىتاي ھۆكۈمىتى بۇنىڭغا پىسەنت قىلماي ئۇلارنى ئېتىپ تاشلىدى.
بۇ مۇناسىۋەت بىلەن قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتى بىلەن خىتاي ئوتتۇرىسىدا ئۈچىنچى قېتىملىق سۈركىلىش كېلىپ چىقتى.

دىپلوماتىك مۇناسىۋەتنى توختاتتى

خىتاي، تەيۋەن بىلەن رەسمىي ئالاقىلارنى ئورناتقان ماكېدونىيە بىلەن دىپلوماتىلىق مۇناسىۋەتلەرنى توختاتتى. ماكېدونىيە ھاكىمىيىتىگە ئەۋەتىلگەن رەسمىي ھۆججەتتە ماكېدونىيە تەيۋەن بىلەن دىپلوماتىك مۇناسىۋەتنى ئورنىتىپ، خىتاي-ماكېدونىيە كوممۇنىكېسىنىڭ پرىنسىپلىرىغا خىلاپلىق قىلغانلىقى، شۇنداقلا خ خ ج نى خىتاي خەلقىگە ۋەكىللىك قىلىدىغان بىردىن-بىر قانۇنىي ھۆكۈمەت دەپ،

باشقا نەشرىياتلار سەھىپىلىرىدىن

تەۋەننى خىتاي تېررورىست-يەسىنىڭ ئاجرالماس قىسمى دەپ ئېتىراپ قىلىش مەجبۇرىيىتىنى بۇزغانلىقى تەكىتلىنىدۇ.

******

1920-50-يىللار جەريانىدا ئالمۇتا، جامبۇل ۋىلايەتلىرى ۋە ئالمۇتا شەھىرى بويىچە «خەلق دۈشمىنى» دەپ ئەيىبلىنىپ ئېتىپ ئۆلتۈرۈلگەن ئۇيغۇر پەرزەنتلىرىنىڭ تىزىمى بېرىلگەن.

بۇ بولسا يېقىندا نەشر قىلىنغان «ماتەم كىتاۋى»نىڭ 2-قىسمىغا كىرگۈزۈلگەن («ماتەم كىتاۋى»نىڭ 1-قىسمىغا كىرگەن ئۇيغۇرلارنىڭ تىزىمى «ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتىنىڭ 1997-يىل 15-فېۋرال سانىدا بېرىلگەن). 130 ئادەمنىڭ ئىسىم شەرىپى، تۇغۇلغان يىلى ۋە ئورنى، ئىش ئورنى، شۇنداقلا كىم تەرىپىدىن ئالىي جازا بېرىلگەنلىكى ئايرىم-ئايرىم بېرىلگەن. بۇ 130 ئادەمنىڭ 34 نىڭ مىللىتى كۆرسىتىلمىگەن ياكى باشقا مىللەت بولۇپ

يېزىلغان، ئەمما ئىسىم شەرىپىگە، تۇغۇلغان يېرىگە قاراپ ئۇيغۇر دەپ تەخمىن قىلىنغانلار.
(«ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتى 1999-يىل 7-سان).

تاشكەنتتىكى پارتلاشلار

6-فېۋرال كۈنى ئەتىگەنلىكى سائەت 11.00 دە تاشكەنت شەھىرىنىڭ باش مەيدانىدا، مىنىستىرلار

داۋامى 4-بەتتە

26-مارت رادىئو كۈنى. بەتنى قىرغىزىستان دۆلەتلىك تېلې-رادىئو كورپوراتسىيەسىنىڭ بېتىدە ئۇيغۇر تىلىدا ئاڭلىتىش بۆلۈمىنىڭ تەسىس قىلىنغىنىغا بۇ يىل 6 يىل تولىدۇ.

ئىنسانلىقنى ئازارلىق ۋە چېدىرسىز خورلاش مىللىتىمىزنىڭ ئۆچۈنىدا ئادالەتنىڭ ۋە قۇللۇقتا ياشاشنى پەيدا قىلىپ قويغانلىقى ئۈچۈن خېلى كۆپ كىشىلىرىمىزدە مۇستەقىل ئىنسانى قەدىر-قىممىتىنى بىلىش ئىرادىسى ۋە قىزغىنلىقى يېتىلمىگەن. ھەقىقى قەدىر-قىممەتنى قانداق كۆتۈرۈش قانداق يارىتىشنى بىلمەيلىۋ. ئەگەر ھەممىمىز بۇ خىل كەمچىلىكتىن كۆزلۈك بولمەي، پەقەت تىرىك بولاردەك ياشاپ كېتىۋەرسەك مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزگە قانداق كاپالەت قىلغىلى بولىدۇ؟

ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن

كۆيسقاپتىكى چۈشلەر

داۋامى، بېشى 1998-يىلنىڭ 1-دېكابر ۋە 1999-يىلنىڭ 1-فېۋرال

چۈشنامە — 5

مەن چۈش كۆردۈم. چۈشۈمدە مەن بىر دەرىجىدىن تاشقىرى «سىللىئونېر»غا ئايلىنىپ قالدىم. قانچىلىك «دوللار»مىنىڭ بارلىقىنى ئۆزۈممۇ بىلمەيتتىم. ئەگەر بىرسى خالىس نىيىتى بىلەن مىنىڭ پۇللۇرۇمنى ساناپ بەرمەكچى بولسا سان يازىدىغان 30 خانىلىق كالكولياتورمۇ كارغا كەلمەيتتى. بىر ماشىنا قەغەزمۇ يەتمەيتتى بەلكى ھازىرقى ئەڭ ئىلغار ھېسابلاش ماشىنىسى — كومپيۇتېرمۇ ساناپ بولالماس ئىدى. مەن شۇ قەدەر باي ئىدىم! دوللار مەن ئۈچۈن ئىمان، دوللار مەن ئۈچۈن ۋىژدان، دوللار مەن ئۈچۈن ئىنسان، دوللار مەن ئۈچۈن ئىمكان، دوللار مەن ئۈچۈن ھەممە، ھەممە ئىدى.

تەبىئەتتىكى بارلىق تەرەققىيات ئادەمنىڭ كۆز قارىچۇقىنىڭ رەڭگىنى ئۆزگەرتەلەيدىكەن. دېمەك خالىسىڭىز كۆك كۆز، چېكىر كۆز خالىسىڭىز قارا كۆز بولالايدىكەنسىز. مەن بۇ ئۆچۈرىنى ئاڭلاپ خىيالىمغا «ئەقىل» كەلدىدە ئاللا دوختۇر تەكلىپ قىلىپ، كۆزۈمنىڭ قارىچۇقىنى «دوللار»دىن ياساتتىم.

مانا ئەمدى پۈتۈن دۇنيا، پۈتۈن ئىنسانىيەت ۋە پۈتكۈل كائىنات ماڭا «دوللار» كۆرۈنىدىغان بولدى. تاماق يېسەم «دوللار» يەۋاتقاندەك بولاتتىم. قىزلارنى سۆيسەم «دوللار»نى سۆيگەندەك بولاتتىم. چۈنكى مىنىڭ ئىشقى-مۇھەببىتىم «دوللار»نىڭ ئۈستىگە قۇرۇلغان ئىدى. مۇشتۇلىشتىكى كۈرسەم «دوللار» مۇشتۇلىشاتتى. پىيىز كەلسە «دوللار» كېلىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. كىشىلەرنىڭ ئاچ-يالىڭاچ ۋە كۆز ياشلىرىنى كۆرسەم «دوللار» ئېقىۋاتقاندەك ھەتتا بىگۇناھ قىرىلىۋاتقانلارنىڭ قان جاراھەتلىرىنى كۆرسەم مەن ئۈچۈن «دوللار» تۆكۈلگەندەك «تۆشۈك» ئېچىلىۋاتقاندەك ھىس قىلاتتىم. مەن يەنە دوختۇرغا بېرىپ دوختۇرنىڭ ئەت قىلىشىغا قارىماي، قولۇمنىڭ تىرناقلىرىمنى «دوللار»دىن ياساپ قويۇشنى ئۆتۈندۈم. مەن نەگىلا بارسام «دوللار»نىڭ ئازىزى بىرىلىپ تۇرىدىغان بولدى. كىشىلەر ماڭا سالام قىلسىمۇ «دوللار» بىرىمۇ؟ دېگەندەك ئاڭلىنىدىغان بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئائىلەمدىكى ئۆز خوتۇنۇم، بالىلىرىمۇ ماڭا «دوللار» كەلدى دېگەندەك ئاڭلىنىپ قالدى. مىنىڭ كۆزۈمدىمۇ «دوللار» قولىقىممۇ «دوللار» بولغاچقا كوچىدا ماشىنا ۋەقەسىگە يولۇقتۇم ۋە مىڭەمنىڭ يېرىمى چۇۋۇلۇپ كەتتى. يۈرىكىممۇ ھەركەتتىن توختاپ قالدى. «دوختۇرزۇم» مىنى تولۇق چۈشەنگەن بولغاچقا مىڭەمنىڭ بىر يېرىمىنى ساقايتتى ۋە بىر يېرىمىگە «دوللار» قاچىلاپ قويدى. يۈرىكىممۇ «دوللار»دىن ياساپ چىقتى. ئاخىرى مەن بەختىيار بولدۇم. ئەمدى مىنىڭدە «ئەقىل»مۇ يوق، «سىزىم»مۇ يوق، ئاجايىپ بىر ئىنسانغا ئايلاندىم.

مەن ئەمدى ھېچكىمنى تونىماس بولۇپ قالدىم. تونۇشلىرىممۇ تونۇش تۇيۇلمايتتى. ھەتتا يېنىمدا بىللە ياتقان ئايالىمنى تونيالماي «سەن كىم؟ سەن دوللارما؟ دوللار بولمىساڭ يوقال كۆزۈمدىن» دەپ سالاتتىم. سۆزلىسەم نىمە دەۋاتقانلىقىمنى بىلمەيتتىم. ھازىر دىكىم كىيىم ھازىر يوق ئىدى. ئاجايىپ قەمشەلەر بىلەن ۋەدىلەرنى بىرەتتىم-دە ئۆتۈپ قالاتتىم. مىنىڭدە نومۇس دېگەندىن بىر تامچىمۇ يوق ئىدى. «نومۇس» دېگەن سۆز مىنىڭ ھايات لوغىتىمدە ئاللا قاچان ئۆز مەنىسىنى يوقاتقان 5 تال قۇرۇق ھەرىپتىنلا ئىبارەت ئىدى.

مەن ئۈچۈن ئىنسانلارنىڭ ھەممىسى «ئاخماق» كۆرۈنەتتى. ئامېرىكىدا ئوقۇپ «دوكتۇر» بولغان كىشىلەرمۇ ماڭا نىسبەتەن «ئېلىپبە»نى يادلاۋاتقان باللاردەك تۇيۇلاتتى. ئۆزەمنىڭ بىردىر ھۆججەتكە ئىمزا قويغىدەك ساۋادىم بولمىسىمۇ، ئۇلارغا دەرس ئۆتكۈم كېلەتتى. دۇنيادا ھەر قانداق بايلىق بىلەن سېتىپ ئالغىلى بولمايدىغان بىلىم، ئەقىل، تالانت، سۆيگۈ... دېگەنلەرنى پەقەتلا چۈشەنمەيتتىم.

چۈشۈم بولغاچقىمكىن، ياكى مىڭەمگە «دوللار» قاچىلىنىپ قالغاچقىمكىن، بەزى ئىشلار تازا ئېسىمدە يوق. ئېسىمدە قېلىشچە سەپكە قوشۇلۇپ ھەججىگە ماڭدىم.

«مەككىدە بەك پۇل بولىدىكەن» دەپ 500 تونىنا مال ئالدىم. ئايروپورت خادىمى ماڭا ھەيران بولۇپ، «بۇ ماللار ئۆشرە-زاكاتمۇ؟» دەپ سورىۋىدى، «يۇم ئاغزىڭنى. مىنىڭدە خەيرىخاھلىق، ئىشانە. ئۆشرە-زاكات. خالىس ياردەم دېگەنلەر مەۋجۇت ئەمەس. شۇ تاپتا بۇرنۇڭدىن ئېقىۋاتقان زۇكام سۇيىمۇ ماڭا «دوللار» كۆرۈنىدۇ» دېدىم.

ئاللاھنىڭ مۇقەددەس ئۆيى بولغان «بەيتۇللا»نىڭ يېنىدا ناماز ئوقۇتۇپتۇ، تەسۋى سىرسەممۇ «دوللار». «دوللار» دەپ سىرىتتىم.

كېيىنكى ئىشلار قانداق بولدى ئىسىمدە يوق. لېكىن بىراز ئېسىمدە قالغىنى ئۆلگەندەك تاشلىق بولۇپ، كوپۇپ-پىشىپ پىكىدىس ئىكەنلىكىمنى 24 ياشلىق ئايالىمنى 100 دوللار پايدىسىغا 78 ياشلىق مۇمايغا تېگىشتۈرۈپ بەك خوشال بولدۇم!؟ ۋە بۇ خوشاللىقىمدىن بىر سەكرەپ ئويغىنىپ كەتتىم، ۋاقىتقا قارىسام ناماز ۋاقتى بولۇپ قاپتۇ.

نامىزىمدا ئاللاھتىن شۇنى تىلىدىمكى «ئى، ئاللاھ، ماڭا مۇنداق بايلىقنىڭ كېرىكى يوق. ماڭا پەقەت ھەقىقى ئىمان ۋە ساپ ئىنسان ئاتالغۇلۇقىنى تامىس!» دەدىم.

چۈشنامە — 6

شۇنداق بىر خاسىيەتلىك چۈش كۆرۈپتىمەن. بۇنىڭ ئۈچۈن ھەم خوشالمەن ھەم ئۆكۈنمەن! چۈنكى كونىلاردا: «ياخشى چۈش ئۆڭىتىسغا كېلىدۇ...» دەيدىغان گەپ بار. ئەپسۇسكى، ياراتقان ئېگىسىدىن تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ شۇنى ئۆتۈنىمەنكى: بۇ چۈشلىرىم «چۈش» ھالىتىدە يوقالغاي!

بۇ چۈشۈمنىڭ ئۆڭىتىسغا كېلىشىنى ئەمەس ھەتتا بۇ خىل چۈشنى قايتا كۆرۈشنىمۇ خالىمايمەن. چۈشۈمدە «بىز»دىن بۈيۈك بىر ئانا «موزارت»قا ئېغىرىاياقمىش. ئېچىنىشلىقى «موزارت» تۇغۇلماي تۇرۇپلا يوقاپ كېتىپتۇ-مىش. كېيىن بىزدە «مۇھىم ئاخبارات» ھېساپلىنىدىغان كوچا پاراڭلىرىغا ئاساسلانساق ئۇ «موزارت» پىيانىنو سېتىۋېلىشقا قۇربى يەتمىگەن ئانىسىنىڭ سودىگەرلىك قىلمىشلىرىدىن رەنجىپ «غايىپ» بولۇپتىمىش. ئويلاپتىمەن، ئىسىت! «موزارت» ئەمدى نەگە كەتكەندۇ؟ بەلكى «ئىلىم» دېسە جان بېرىدىغان ياپونلۇق ئانىلاردىن تۇغۇلۇپ قالار! «سودىگەر»لىكىمىز ئېقىپ قالسا يەنە بىر مەزگىلدىن كېيىن «ناخشا-ئۇسۇل ماكانى»نى ئېكسكۇرسىيە قىلغىلى ياپونىيەگە «شەرەپ» بىلەن بېرىپ كېلەرمىز.

پاھ! چۈش دېگەن قىززىق-دە: چۈشۈمدە «بىز»دە «تاگور» تۇغۇلۇپتۇ. ئۇ دۇنيا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مۇنبىرىگە چىقىپ، «ئىندىئۇت مەدەنىيىتى» ئۈستىدە سۆزلەۋاتقىنىدا، ئۇنىڭ دادىسى-مۇھەممەد ھاجى، قاپاقلىرى تۈرۈلگەن جىددى بىر ھالەتتە «زال»غا بۆسۈپ كىرىپ، مۇنبەردە تۇرغان «بىز»نىڭ «تاگور»غا قاراپ «ھەي ئاخماق، قۇرۇق گەپنى قويۇپ دۇكانغا قارا. مەن ھەرەمگە يەنە بېرىپ كېلەي» دېگىنىچە كېلىپ ھېلىقى «بىز»نىڭ «تاگور»نىڭ قولىدىن سۆرىگىنىچە ئېلىپ چىقىپ كەتتى! كېيىن «كوچا»دىن ئۆتكەچ قارىسام ھېلىقى بىزنىڭ «تاگور»، كوچا دوقمۇشىدا ئولتۇرۇپ. بىز دە «سەكسەن خالتا» دەپ ئاتىلىدىغان كاۋاۋچىن، مىقدارچىن، ھېقىق-پېقىق دېگەندەك ئۇسۇملۇك دورىلىرىنى ساتقىلى تۇرۇپتۇ؟ مەن بۇ ئىشقا ھېچ بىر ھەيران قالمىدىم. لېكىن «ھەيران» قالمىغىنىمغا ھەيران قالدىم!!

قىززىق ئىش، چۈش دېگەنگە كىرمەيدىغىنى يوق. چۈشۈمدە «بازار» ئايلىنىپ كوچىغا چىقسام يېڭى «بازارلار» قۇرۇلۇپ، تىجارەت بەكمۇ ئاۋۇتلىشىپ كېتىپتۇ. ھا،ھا،ھا، مانا، ماۋۇ ئىشنى قارا بىر يەركە قارىسام «ئامانىنساخان» كاۋاپ سېتىپ ئولتارغىدەك. ئۇنىڭ ئاپپاق كىيىملىرى ئىسلىشىپ كېتىپتۇ. بۇ يەردىن ئۆتۈپ، «ھېيتگاھ»نىڭ ئالدىغا بارسام «ماخمۇت قەشقەرى»، «دوللار، ئالمەن، دوللار» دەپ يۈرگىدەك. بازار ئايلىنىپ بەك چارچىدىم بولغاي، بېرىپ «تاكسى»دىن بىرنى توستۇم. قارىسام ماشىنىغا «ئوردا ماشىنا ئەترىتى» دېگەن خەتلەر يېزىلغان ئىكەن. شوپۇرنىمۇ تونۇدۇم بولغاي خاتالاشمىسام ئۇ جەزمەن «يۈسۈپ خاس ھاجىپ» چۈنكى ئۇنى ماڭا «غازى ئەمەت» تونۇشتۇرۇپ قويغان. مەن ماشىنىغا ئولتۇردىم-دە «شوپۇر»غا ئون سوم تەڭلەپ: «مىنى مۇشۇ شەھەردىكى ئەڭ ھەشەمەتلىك قاۋاقخانىغا ئاپىرىپ قويۇڭ» دېدىم. «شوپۇر» ماڭا قاراپ، تولىمۇ تەمكىن ھالدا «يېقىندا فارابى قالۇننى تاشلاپ بىر قاۋاقخانا ئاچتى شۇ يەركە ئاپىرىپ قوياي» دېدى. لېكىن بۇ ۋاقىتتا مىڭەمدىن چاراسلىغان بىر سادا چىقىپ ماتورنىڭ ئاۋازىنى بېسىپ كىتىۋاتاتتى. ئەپسۇسلىنارلىقى، مەن ئۇ قاۋاقخانىغا بارغان ياكى بارمىغانلىقىمنى پەقەت ئەسلىيەلمىدىم. تېخىمۇ ئەسەبىي بېرى مەن ئاخىرى ئويغىنىپ كەتتىم!

دەرھال سائەتكە قارىسام، ۋاقىت خېلە بىر يەركە بېرىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئالدىراپ ئورنىمدىن تۇردۇم-دە، ئامېرىكىغا ئوقۇشقا بارىدىغان ئىمتىھاننى تاشلاپ دادامنىڭ سوۋغىتىكى تۇغقانلىرى ئۇۋەتكەن بىر قولتۇق «روباشكا»نى كىيىپ، ئەتىتكەندە «خانتەڭرى جامەسى»نىڭ ئالدىغا «سودا» قىلغىلى چىقىپ كەتتىم!!!

(داۋامى بار)

كەۋسەر

شاگىرتلارغا بېغىشلانغان قەلب

سىللەتنىڭ پەن-مەدەنىيەت تەرەققىياتىنى كۆللەندۈرۈش، ئوقۇغۇچىلارنىڭمۇ جاپالىق ئەجرىگە باغلىق. بۇ ئۆزتىنى ھەقىقى ماھىيىتى بىلەن چوڭقۇر چۈشۈنۈپ، كەلگۈسى ئەۋلادلارنىڭ ئىلىم-مەرىپەت ئىگەللىشى ئۈچۈن، بۇر توزاڭلىرى ئىچىدە قەتئى-ئىرادە ۋە زور غەيرەت ۋە شىجائەت بىلەن خىزمەت قىلىپ خەلق قەلبىدە «ئۇلۇغ ئىنسان» روھىنىڭ سىماسىنى چاقنىتىپ كېلىۋاتقان ئوقۇتقۇچىلارنىڭ بىرسى ئىبادەت تۇرسۇن قىزى. ئۇ پۈتۈن زېھن كۈچىنى ئەۋلادلارنى تەربىيىلەشكە بېغىشلاپ كەلمەكتە.

ئىبادەت 1950-يىلى ۋەتىنىمىزنىڭ مەركىزى ئۈرۈمچى شەھىرىدە دۇنياغا كەلگەن. ئوقۇغۇچىلىق دەۋرى 25-باشلانغۇچ مەكتەپتىن باشلانغان. 1962-يىلى ئاتا-ئانىسى بىلەن سوۋېتلەر ئىتتىپاقىغا كۆچۈپ چىقىپ قازاقىستاننىڭ جامبۇل ۋىلايىتىگە ئورۇنلاشقان. فىزىكا-ماتېماتىكا فاكۇلتېتىنى 1974-يىلى تۈگەتكەن. 1976-يىلى تۇرمۇشقا چىقىپ قىرغىزستاننىڭ مەركىزى بىشكېك شەھرىگە كەلگەن. بىشكېك شەھرىدە بولسا 45-مەكتەپتە 6 يىل ئاندىن كېيىن بۈگۈنكى كۈنگە قەدەر 53-مەكتەپتە ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىنى ئىشلەپ كېلىۋاتىدۇ. 1995-يىلى مۇئەللىملەرنىڭ بىلىم دەرىجە بويىچە مۇسابىقىدە ئالى دەرىجىلىك ئورۇننى ئېلىپ كۈۋا نامىغا سازاۋەر بولغان.

ئىبادەت ئوقۇتۇش خىزمىتى جەريانىدا، ئەخلاق تەربىيىسىنى چىڭ تۇتتى. بولۇپمۇ ئۇيغۇر بالىلىرى كۆپ سانىنى تەشكىل قىلغان 53-مەكتەپتە دەرس بېرىش جەريانىدا، ئۇيغۇر تىلىدا قوشۇمچە دەرس بەردى، ۋە ئۆز دەرسىدە ئانا تىلنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئۇيغۇرلارنىڭ مەدەنى ھاياتىدىن، تىلىدىن، سەنئىتىدىن، ئۆرپى-ئادىتىدىن دەرس بېرىپ ئوقۇغۇچىلارنىڭ مىللى روھىنى كۆتەردى. شۇنداقلا ئۇيغۇر پەرزەنتلىرىنىڭ مىللى تىلىنى، مەدەنىيىتىنى، ئىلىم-پەننى ۋە خەلقىنى قىزغىن سۆيۈش ئىدىيەسىنىڭ شەكىللىنىشىگە ئاساس سالدى.

ئوقۇغۇچىلارغا مىللى قەھرىمانلىرىمىزنى، ئالىملىرىمىزنى، شائىرلىرىمىزنى تونۇشتۇرۇپ ئۇلارنىڭ ئىجادىيىتىنى ئۆگەتتى. شېئىرلىرىنى يادلىتىپ، چۆچەكلەرنى ئېيتقۇزۇپ، تېپىشماقلارنى تاپقۇزۇپ زېھنىنى ئاشۇرۇشقا تىرىشتى. شۇڭلاشقىمۇ مەكتەپلەر بويىچە مۇسابىقىدە ئۆتكەن يىلى ئىبادەتنىڭ دەرسى ئالاھىدە ماختاشقا سازاۋەر بولدى.

ئىبادەت 53-مەكتەپتە ئۇستازلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەۋاتقان ئىككەندىن تاشقىرى 4 يىلدىن بۇيان قىرغىزىستان مىللى ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئۇيغۇر فىلولوگىيە فاكۇلتېتىدا ستۇدېنتلارغا تىل تەجرىبىسىدىن دەرس بېرىدۇ. ئۇزنىڭ بىلىم بېرىش جەريانىدا مەخسەتنىڭ ئېنىق بولۇشىنى مەزمۇننىڭ توغرا بولۇشىنى، ئوقۇتۇش ھالىتىنىڭ تەبىئى بولۇشى، ئۇنىڭ ئۇستازلىققا لايىق بولغان ئالاھىدىلىكىدىن ئۇ تىل دەرسىدە قائىدىلەرنى سۆزلەشتە ستۇدېنتلارنى قايىل قىلدى. مەن ستۇدېنتلار بىلەن سۆھبەتتە بولغىنىمدا ئۇيغۇر تىلىنىڭ قائىدىسىنى سۆزلەيدىغان ئانا تىلغا

مۇكەممەل ئىبادەت مۇئەللىمدىن تىل دەرسىدە ئۇسۇلۇقمىز قانغاندەك بولىدۇ دەيدۇ.

ئىبادەت ستۇدېنتلارنى تەربىيىلەشتە ئائىلە، جەمئىيەت، مەكتەپ قاتارلىق 3 تەرەپنى ئۆز ئارا زىچ بىرلەشتۈرۈپ ئوقۇغۇچىلار ئارىسىغا چوڭقۇر چۆكۈپ بىلىم دەرگاھىدا ئۇستاز، ئائىلىدە ئانا، جەمئىيەتتە يېقىن دوستلاردىن بولۇپ، بىلىم بېرىشنى يوقۇرى سۈركەنلىكى ئۈچۈنلا بۇ يىل 53-مەكتەپتە ئالى دەرىجىلىك ئۇستاز دېگەن شەرەپلىك كۈۋا نامىغا سازاۋەر بولغان بولسا، ئۇيغۇر فاكۇلتېتىدا «چوڭ ئوقۇتقۇچى» دېگەن ئۇنۋانغا سازاۋەر بولدى. بۇ خوشاللىق قىرغىزىستاندىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ئورتاق خوشاللىقىدۇر.

مەن ئىبادەت تۇرسۇن قىزى بىلەن سۆھبەتلىشىپ بىزنىڭ كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزنىڭ تەغدىرى، ئۇيغۇر فاكۇلتېتىغا بولغان قىزىقىشى ئاتا-ئانىلارنىڭ ئۇنىڭغا ئېتىۋارسىز قاراۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ يۈرەكلىرىم ئېزىلدى. قاتتىق نارازى بولۇپ، بىزنىڭ بىلىم ئېلىۋاتقان ۋە بىلىم ئېلىشنى خالىسىمۇ، ئىمكانىيەتلىرى يار بەرمىگەن، ئوقۇشقا قىزىققۇچى يىگىت-قىزلىرىمىزغا بىزنىڭ شەھىرىمىزدىكى تۇرمۇش شارائىتى تولۇق بولغان تىجارەتچى ياشلارنىڭ دەۋر ئالدىدىكى باش تارتىپ بولماس مەجبۇرىيىتىنى بىلىپ، خالىس ياردەملىرىنى ئايىماي مەرىپەت ئىشلىرىمىزغا كۆڭۈل بۆلسەقانچىلىك ياخشى بولاتتى، دېگەن ئويلار خىياللىرىمدىن ئۆتتى. ۋە ئەۋلادلىرىمىز ئۈچۈن ھارماي-تالماي خىزمەت قىلىۋاتقان ئىبادەتكە «سىزنىڭ بۇ ئادىل ئەمگەكلىرىڭىزنى باھالايدىغان ۋە ئۇنىڭ قەدرىگە يېتىدىغان ئۇيغۇر ئاتا-ئانىلار چىقىدۇ. مەدەنى-مائارىپىمىزغا كۆڭۈل بۆلىدىغان سېخى، مەرت-مەردانە يىگىتلىرىمىز چىقىدۇ. سىزنىڭ مەرىپىتىمىزگە سىڭدۈرگەن ئەمگەكلىرىڭىز ئۇيغۇر تارىخىدا ئۇنتۇلماس بولۇپ ئورۇن ئالىدۇ» دېگەن ئويدا قالدىم.

خەيرىنسا تۇردى

بۈگۈنكى سەھىپە خانىم-قىزلىرىمىزغا بېغىشلاندى

مىللىي داۋايىمىزدا ئاياللارنىڭ تۇتقان ئورنى

مەرھابا رەجەپ (گېرمانىيە)

شەرقىي تۈركىستان ئاياللىرى-شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئەنچە ئەسىرلەردىن بۇيان ئۈزۈلۈكسىز داۋام قىلىپ كېلىۋاتقان مۇستەملىكىچىلىككە قارشى كۈرەش تارىخىدا، مىللىي زۇلۇمغا، خورلۇققا قارشى جەسۇرانە ئىش-ئىزلىرى بىلەن تىللاردا داستان بولۇپ كەلگەن جاپاكەش، ئىخلاسمەن، ئومۇملۇق ۋە غورۇرلۇق جەڭگىۋار بىر قوشۇن!

بىز ئۆتمۈشنى قويۇپ تۇرۇپ بۈگۈنكىگە نەزەر سېلىپ باقايلى، ھازىر ۋەتەن ئىچىدىكى سانسىزلىغان مىللىي كۈرەشلەرنىڭ قايسى بىرىدە ئاياللارنىڭ بىر تۆھپىسى ھەسسىسى يوق دەپ ئېيتالايمىز؟ قايسى بىر مىللىي كۈرەشىمىز ئاياللارنىڭ قوللىشىدىن، ئەجرىدىن ۋە جانپىدالارچە ياردىمىدىن مۇستەسنا بولۇپ باقتى؟ باشقىسىنى قويۇپ تۇرۇپ، ئەنە شۇ ئەزىز شەھىتلىرىمىزنىڭ تۇل قالغان خانىملىرى، يېتىم قالغان غېرىبسىز قىزلىرىنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرەيلى. ئۇلار ھېچقاچان چۈشكۈنلۈك پاتقىقىغا پاتقىنى يوق. دول ئەكسىچە، تېخىمۇ جاسارەت ۋە ئىشەنچ بىلەن خەلق ئارىسىدا تىك تۇرۇپ ياشىماقتا. ئۆتكەن ئەسىرلەردىن تارتىپ ئەرلىرى بىلەن بىللە ۋەتەن ئازادلىقى يولىدا كۈرەش قىلىپ كەلگەن ئاياللىرىمىز ھازىرمۇ تۈرمىلەردە، ماناقوۋۇ-ھازىرقى زامان شەرقىي تۈركىستان ئاياللىرىنىڭ ھەقىقىي ئوبرازى!

شەرقىي تۈركىستان ئاياللىرىنىڭ كاراكتېرىگە توغرا باھا بېرەلەيلى. ماھىيەتتە بىر پۈتۈن شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ كاراكتېرىغا باھا بەرگەنلىك بولىدۇ. شەرقىي تۈركىستان ئاياللىرىنىڭ مىللىي مۇجادىلىدىكى ئورنىغا توغرا باھا بەرگەنلىك بولسا، ئەمەلىيەتتە بىر پۈتۈن شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنىڭ ئومۇمى ماھىيىتىگە باھا بەرگەنلىك ئىبارەتتۇر.

ۋەتەن ئىچىدىكى خىتاي ھاكىمىيىتىگە قارشى مىللىي كۈرەشلەرنىڭ ۋەتەن سىرتىغا كۆچكەندە ئەكسىچە، يېقىنقى يىللاردىن بۇيان دۇنيانىڭ ھەر قايسى ئەللىرىدە پائالىيەت كۆرسىتىۋاتقان شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنىڭ سانى بارغانسېرى كۆپىيىپ، سىياسىي پائالىيەتلىرىمىز خېلى جانلىنىش باسقۇچىغا قەدەم قويماقتا. ۋەتەن سىرتىدىكى مۇجادىلە ئېقىمىمىزغا كۆز تاشلىغىنىمىزدا، ۋەتەن سىرتىدا ئىستىقامەت قىلىۋاتقان خانىم-قىزلىرىمىزنىڭ سىياسىي مەۋجۇتلۇقىنى تېخى نامايەن قىلالمىغانلىقىنى ئېنىق قىلىپ ئېيتالايمىز. يەنى ئېنىقراق قىلىپ ئېيتقاندا، ۋەتەن سىرتىدىكى خىتايغا قارشى مۇجادىلىمىزنىڭ ھەر دەرىجىلىك تەشكىلاتلىرىنىڭ ئىدارىلىرىدە خانىم-قىزلىرىمىزنى ئاساسىي جەھەتتىن ئۇچرىتالمايمىز. بۇ، مىللىي داۋايىمىزدىكى بىر چوڭ بوشلۇقتىن ئىبارەت.

ۋەتەن سىرتىدا ياشاۋاتقان خانىم-قىزلىرىمىزنىڭ ئۆزۋەتتىكى ئومۇمى ئەھۋالىغا نەزەر سالغىنىمىزدا، خانىم-قىزلىرىمىز سىياسىي ۋە ئىجتىمائىي جەھەتتىن تېخىچە تەبىئىي باسقۇچتا تۇرماقتا، ئۇلارنىڭ مۇنتىزىم ھالدا تەشكىللىنىپ سىياسىي جەھەتتىن ئومۇمىي يۈزلۈك ھەرىكەتكە ئۆتۈشى ئۈچۈن يەنە شارائىت تېخى پىشىپ يېتىلگىنى يوق.

سىياسىي جەھەتتىن ئېلىپ ئېيتساق، شۇنچە يىللاردىن بۇيان ۋەتەن سىرتىدا پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقان شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرى خانىم-قىزلىرىمىزنىڭ تەشكىللىنىشىگە ۋە سىياسىي جەھەتتىن تەربىيىلىنىشىگە يېتەرلىك دەرىجىدە ئەھمىيەت بەرمىگىنى ئۈچۈن، ۋەتەن سىرتىدىكى سىياسىي جەھەتتە خانىم-قىزلار ھەرىكىتىنىڭ ئاساسى تېخى شەكىللەنمىگەن. ئىجتىمائىي جەھەتتىن ئېلىپ ئېيتساق، 50 نەچچە يىلدىن بۇيان ۋەتەن سىرتىدا ئېلىپ بېرىۋاتقان مىللىي مۇجادىلىمىز كەسپلەشكەن ھالدا ئەمەس، بەلكى ئىشتىن سىرتقى ئۆتەمىسى ئالغان ھالدا داۋاملىشىپ كەلدى. بۇنىڭ ئاساسلىق سەۋەبى-ئىقتىسادىي كۈچىمىزنىڭ يېتەرلىك بولمىغانلىقىدۇر. چۈنكى، يېرىم ئەسىرگە يېقىن ۋاقىتتىن بۇيان، ۋەتەن سىرتىدا ياشاپ كېلىۋاتقان شەرقىي تۈركىستانلىق قېرىنداشلىرىمىز بىر تەرەپتىن ئىقتىسادىي قىيىن ۋە جاپالىق مۇھىتتا ئىشلەپ ئائىلىسىنى ئىقتىسادىي جەھەتتىن قامدىسا، يەنە بىر تەرەپتىن، ئىشتىن ئېشىپ قالغان ۋاقتىنى سىياسىي پائالىيەتلەرگە سەرپ قىلىپ، ۋەتەن ۋە مىللەتنىڭ داۋاسىنى قىلىپ كەلدى. خانىم-قىزلىرىمىز ئۆزى ئائىلىنىڭ يۈكىنى تەڭ كۆتۈرۈپ كەلدى. دېمەك، خانىم-قىزلىرىمىزنىڭ ئىجتىمائىي يۈكى ئىنتايىن ئېغىر بولغاچقا، ئاكتىپ ھالدا تەشكىللىنىشكە ۋە سىياسىي پائالىيەت ئېلىپ بېرىشقا شارائىت يارىتالمىدى.

مېنىڭچە خانىم-قىزلىرىمىزنىڭ تەشكىلاتچانلىق ئېڭىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارنى ئۆگىنىش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىشقا سەپەرۋەر قىلىش كېرەك.

ھەر قايسى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرى ئۆز ئىچىدە خانىم-قىزلار كومىتېتى ياكى گۇرۇپپىلىرىنى قۇرۇپ، خانىم-قىزلىرىمىز ئارىسىدا ھەر خىل شەكىل ۋە ئۇسلۇبلاردا ئۇلارنىڭ سىياسىي پائالىيەتلەرگە ئىشتىراك قىلىشىغا ياردەمچى بولۇشى كېرەك. خانىم-قىزلىرىمىز ئىچىدىكى سىياسىي جەھەتتە بىر قەدەر يېتىشكەن ئاۋانگاردلارنى يادرو قىلىپ، ئۇلار ئارقىلىق خانىم-قىزلىرىمىزغا شەرقىي تۈركىستان ۋەزىيىتى، خەلقئارا ۋەزىيەت ۋە تۈرلۈك ئىلمى مەزمۇنلاردا مەلۇمات ۋە دوكلاد بېرىپ، دەسلەپكى قەدەمدە ئۇلار نىڭ سىياسىي ئېڭىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش كېرەك. ئەگەر خانىم-قىزلىرىمىزنى دەرھاللا سىياسىي پائالىيەتكە تەشكىللەش ئىمكانىيىتى بولمىسا، ئالدى بىلەن ئىشنى ئىجتىمائىي پائالىيەتلەردىن باشلاش كېرەك. مەسىلەن ئىجتىمائىي جەھەتتىن ئېلىپ ئېيتساق، چەتئەللەردە تۇغۇلۇپ ئۆسۈپ يېتىلىۋاتقان پەرزەنتلىرىمىزنىڭ مىللىي ۋە دىنىي كىملىكىنى ساقلاپ قېلىش-نۆۋەتتىكى ئەڭ مۇھىم ۋەزىپىلىرىمىزنىڭ بىرى، بۇ ۋەزىپە ئەلۋەتتە خانىم-قىزلىرىمىزنىڭ زىممىسىدە. شۇنىڭ ئۈچۈن، خانىم-قىزلىرىمىز دەسلەپكى قەدەمدە تەشكىللىنىپ، قەدەمباسقۇچلۇق ھالدا پەرزەنتلىرىمىزگە ۋەتىنىمىز ھەققىدە مەلۇمات بېرىش، دىنىنى ۋە تىلىنى ئۆگىتىش، سەنئىتىنى ئاڭلىتىش... قاتارلىق جەھەتلەردە كۈچ سەرپ قىلىشى كېرەك. چۈنكى، ۋەتىنىمىزنىڭ ۋە مىللىتىمىزنىڭ كەلگۈسى بۇ ئەۋلادلىرىمىزغا باغلىق. ئۇلار مىللىي داۋايىمىزنىڭ كەلگۈسى مىراسچىلىرى. شۇڭا ئۇلارنىڭ ئىمانىنى، ئانا تىلىنى، ئۆرپ-ئادەتلىرىنى ساقلاپ قېلىشى تولىمۇ مۇھىم. خانىم-قىزلار ھەرىكىتى باشلانغۇچ باسقۇچتا تۇرۇۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، دەرھاللا چوڭ ئىشلارغا كىرىشىپ كېتىشىمىز مۇمكىن ئەمەس، شۇڭا ئىشنى كىچىكتىن باشلاپ، پەيدىن-پەي ئۇنى تەرەققى قىلدۇرۇشىمىز زۆرۈرىيىتىمىز كېرەك. ئەلۋەتتە، بۇنىڭ ئۈچۈن ئەرلىرىمىز مائىلىشچان ۋە ئاڭلىق بولۇپ، شەخسىيەتچىلىكتىن خالى ھالدا خانىم-قىزلار ھەرىكىتىنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن ئېگىشىنىك كۈچ چىقىرىشى كېرەك.

ئاخىرىدا شۇنى ئېيتىپ ئۆتمەكچىمەنكى، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىدە خانىم-قىزلىرىمىز جاسارەتلىك ھالدا تەشكىللىنىشكە زور غەيرەت كۆرسىتىشى، ھەر قانداق بىر شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنىڭ ئۇلارغا ئۆگۈنۈشلۈق شارائىتنى ھازىرلىشىغا ھەيدەكچىلىك قىلىشى. خىلمۇ-خىل توسقۇنلۇقلارغا قارشى ھازىرلىقتا بولۇشى، ئۆزلىرىنىڭ ئورنىنى ھەرگىزمۇ ئۆزۈدىن كۆرمەسلىكى، خەلقىمىزنىڭ ۋەتەننى ئۇلۇقلاپ «ئانا ۋەتەن» دەپ ئاتىغان شۇ «ئانا» سۆزىنىڭ تېخىمۇ ئۇلۇقلىنىشىنى، ۋەتەننىڭ ئانىلارسىز بىر پۈتۈن مۇستەقىللىقتا ئىرىشەلمەيدىغانلىقىنى بىلىشىمىز كېرەك.

ئومۇملاشتۇرۇپ ئېيتقاندا، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ يېرىمىنى تەشكىل قىلىدىغان شەرقىي تۈركىستان ئاياللىرى-مىللىي كۈرەش قوشۇنىمىزنىڭ مۇھىم تەركىۋى قىسمىدۇر، مانا بۇ غايەت زور قوشۇننىڭ رولىنى قانداق جارى قىلدۇرۇش ۋە ئۇنىڭ كۈچىدىن قانداق قىلىپ تېخىمۇ ئۈنۈملۈك پايدىلىنىش مەسىلىسى-ئومۇمىي داۋايىمىزنىڭ مۇھىم ستارتېگىيىلىرىدىن بىرىدۇر.

«بىرلىك» ژۇرنىلىدىن قىسقارتىپ ئېلىندى.

قىرغىزستان جۇمھۇرىيەتلىك ئۇيغۇرلار جەمئىيىتى «ئىتتىپاق» ئاياللار كېڭىشى نامىدىن خەلقئارا خانىم-قىزلارنىڭ 8-مارت

بايرىمى بىلەن تەبرىكلەيمەن. سىزلەرگە بەخت-سائادەت، سالامەتلىك ئائىلىلىرىڭلارغا خاتىرجەملىك ۋە خۇشاللىقلار يار بولسۇن.

بۈگۈن خەلقئارا 8-مارت خانىم-قىزلار بايرىمىنى قىرغىزستاندا ياشاۋاتقان مىللەتلەرنىڭ خانىم-قىزلىرى خۇشاللىق بىلەن بايرام قىلماقتا. ئەزىز ئانىلىرىمىز، ئاياللىرىمىز، قىزلىرىمىز، كېلىنلىرىمىزنىڭ قەدىر-قىممىتىگە يەتكەن ئەرلىرىمىز خۇشاللىقلار بىلەن قوللىرىغا گۈل ئېلىپ ۋە ھەر تۈرلۈك سوغىلار بىلەن ياخشى تەبرىك سۆزلىرىنى ئېيتىپ تەبرىكلىمەكتە. ھەممىمىزگە مەلۇم بىر ئوغۇل ياكى قىزنى تۇغۇپ چوڭ قىلىپ قاتارغا قوشقىچە ئانىلارنىڭ تارتقان جاپالىرىنى تەسۋىرلەپ ئۆتۈشكە تىل ۋە قەلەم ئاجىزلىق قىلىدۇ.

ئانا، كېچىلىرى تاتلىق ئۇيقۇلىرىدىن كېچىپ بالىنىڭ بۆشۈكىنى تەۋرىتىپ، كېلەچەك ئارزۇ ئارمانلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ بالىسىنىڭ بەختلىك بولۇشىنى تىلەپ ئۆزىنى كېچىنىڭ قانداق ئۆتۈپ كەتكىنىنى سەزمەي قالىدۇ.

شۇ مېھرىبان ئانىلار تەربىيىلەپ ئۆستۈرگەن پەرزەنتلىرىمىزدىن ئالىم، پروفېسسور، دوختۇر، ژۇرنالىست، يازغۇچى، مۇئەللىم، ئىنژېنېر، سەنئەتكار ۋە باشقا جەمئىيىتىمىزگە كېرەكلىك ھۈنەر ئىگىلىرى يېتىشىپ چىقتى.

قىرغىزستاندا ئۇيغۇر «ئىتتىپاق» جەمئىيىتى تەشكىللەنگەندە ئۇنىڭ يېنىدا ئاياللار كېڭىشى قۇرۇلۇپ، مانا بۈگۈنكى كۈنگىچە قەدەر بىرگە ئىشلەپ كېلىۋاتىدۇ. ئاياللىرىمىز ھەر بىر چاقىرىلغان يىغىنلارغا ياخشى قاتنىشىۋاتىدۇ. «ئىتتىپاق» جەمئىيىتىنىڭ ئۆتكۈزگەن مەدەنىيەت كۈنلىرى ۋە قۇرۇلتايلاردا ۋە ھەر بىر بايراملاردا ياخشى قاتنىشىپ كېلىۋاتىدۇ. سۇزاق رايونىدا سۇ تاشقىنى بولۇپ، جەبىر تارتقان قېرىنداشلىرىمىزغا ئاياللىرىمىز قولىمىزدىن كېلىشىچە ياردەم قىلدۇق. يېتىم-يېسىر، تۇرمۇشتىن قىينالغان ئانىلارغا ياردەم قىلىپ تۇردۇق. «ئىتتىپاق» كېزىتىگە قىزغىن يېزىلىپ، قىزىقىپ ئوقۇپ يۈرىمىز ۋە ھەر بىر مەھەللىلەردە تەشۋىقات ئىشلىرىدا يېقىندىن ياردەمدە بولۇۋاتىمىز.

ھازىرقى بولۇۋاتقان بەزى ۋەقەلەرگە ئازراق توختىلىپ ئۆتۈشكە توغرى كېلىدۇ. ئارىمىزدا ئارزۇ-ئارمانلىرىغا يەتكەن ئانىلىرىمىز كۆپ. ھېچ قاچان ئانا ئۆز بالىسىنىڭ بەختسىز بولۇشىنى ئويلىمايدۇ. بارلىق كۈچ-قۇۋۋىتىنى سەرىپ قىلىپ ياخشى تەربىيە بېرىشكە تىرىشىدۇ. ئوقۇپ، بىلىم ئېلىشقا، ئەخلاقتا ۋە مۇئامىلىدە ياخشى بولۇشقا ئۈگىتىدۇ.

ئىنسان بالىسى بەختلىك، بەختسىز ياشىشىغا ئۆزلىرى سەۋەبچى. بۇنى چۈشەنگەنلەر تىرىشىپ ئوقۇپ بىلىم ئىگەللەپ خەلقىمىزنىڭ ھۆرمىتىگە ئىگە بولماقتا. ئاللا بەختنى، بايلىقنى ئاسماندىن تاشلاپ بەرمەيدۇ. ئۇ، ھەر بىر ئادەم بالىسىنىڭ ئويلىنىپ، تىرىشىپ ئىش قىلىشىغا باغلىق. دانە خەلقىمىز «ھەرىكەت قىلساڭ بەرىكەت تاپىسەن» دېگەن. ئەمدى بەزى ياش ئوغۇل-قىزلىرىمىز شۇنچە جاپالار بىلەن بېقىپ چوڭ قىلغان، بالىلىرىدىن چوڭ ئۈمىدلەرنى كۈتكەن ئانىلارنىڭ كۆزلىرىدىن ياش ئاققۇزۇپ ھەر تۈرلۈك يامان يوللارغا كىرىپ، كەيپى-ساپالارغا هاراق ئىچىش ۋە تۈرلۈك چېكىملىكلەرگە بېرىلىپ، ئوغرىلىق قىلىپ ئۆز لىرىنى خاراپ قىلىۋاتقانلارمۇ ئۇچراۋاتىدۇ. قىزلىرىمىز ئوقۇماستىن، بىرەر ھۈنەر ئىگىلىمەستىن كۆڭۈل ئارقىسىغا كىرىپ ياخشى كىيىم-كېچەكلەرگە قىزىقىپ، يامان يوللارغا كىرىپ، يېشى تولماي تۇرمۇشقا چىقىپ بىر بالىنى تۇغۇپ قايتىپ كەلگەنلەر كۆپ ئۇچرايدۇ. ئوقۇپ بىلىملىك بولۇپ ئەقىل-پاراسەتلىك بولۇپ تۇرمۇشقا چىقسا تۇرمۇشنىڭ يولىنى بىلىپ، چىداملىق بولۇپ كېلەچەك بالىلىرىنى تەربىيەلەشتە بىلىم يوللىرى بىلەن تەربىيىلىگەن بولار ئىدى. تۇرمۇشتا ھەم بەختلىك ۋە كۆڭۈللۈك تۇرمۇش كەچۈرگەن بولار ئىدى.

ئەمدى شۇ ياش قىزلىرىمىزغا شۇنداق مەسلىھەت بەرگەن بولار ئىدىم. قىزلىرىمىز ياشلىقنىڭ قەدىر-قىممىتىنى تونۇش، قىزلىق دەۋرى كىشىلىك ھاياتنىڭ باھارى. بۇ بىر دەۋر قىزلارنىڭ ھارماي-تالماي تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ ئۆزىنىڭ كىشىلىك تۇرمۇشتىكى قەدىر-قىممىتىنى كۆرسىتىشكە ئىنتىلىدىغان دەۋر. قىزلار ئەخلاقىي پەزىلەت جەھەتتە ئۆز ئۆزىنى تەربىيىلەش بىلەن بىرگە مۇھەببەتكە بالدۇر بېرىلمەي، ئوقۇپ بىلىم ئېلىش ۋە ھۈنەر ئۆگىنىشكە تىرىشىشى لازىم. ئۆزىنى ھۆرمەتلەش، ئۆزىگە ئىشىنىش، ئۆزىگە تايىنىش، ئۆزىنى كۈچەيتىشنى تىرىشىپ ئىشقا ئاشۇرۇشى لازىم. ئوغۇل-قىزلىرىمىزنىڭ ياخشى ئوقۇپ بىلىملىك ۋە ئەخلاقلىق بولۇپ يېتىلىشى ئۈچۈن بىز ئانىلار ھەر قانداق قېيىنچىلىق بولسىمۇ تىرىشىپ ياخشى نەسىھەتلەر بىلەن يار-يۆلەك بولايلى. پەرزەنتلىرىمىزنىڭ ياخشى بولۇشى ئۈچۈن ياش پەرزەنتلىرىمىز يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتۈلگەن ياخشى مەسلىھەتلەرنى ئاڭلاپ ئوقۇپ بىلىم ئېلىشقا ۋە تۈرلۈك تېخنىكىلارنى ئۆگىنىشكە تىرىشىپ خەلقىمىز ئۈچۈن ياخشى خىزمەت قىلىپ ئانىلارنىڭ ئاق سۈتىنى ئاقلايدۇ، دەپ ئىشىنىمىز.

ئەزىز خانىم-قىزلار بايرىمىڭىزلار يەنە بىر مەرتەم مۇبارەك بولسۇن. ئۇلۇغ ئاللادىن تەن ساغلاملىق، ئۇزۇن ئۆمۈر، بەختلىك تۇرمۇش تىلەيمەن. دىلىڭىز خۇشاللىقتا تولسۇن. نۇرانى يېقىملىق ئاق يۈزىڭىز دايىم كۈلۈپ تۇرسۇن.

گۈلايىم ھاجىم كەمباروۋا.

VII-ئەسىردە ئۆتكەن ئۇيغۇر ئانا-بالا سىياسىئونلار

ئەخمەت سۇلايمان

(شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى تارىخ فاكۇلتېتىدىن)

VII-ئەسىر ئۇيغۇر جەمئىيىتى فېئوداللىزمغا قاراپ شىددەت بىلەن ئىلگىرىلىگەن دەۋر. بۇ دەۋر ئۇيغۇرلار ئىچىدىن مەشھۇر سىياسىئونلار، ھەربىي ئالىملار، ئەدىب، يازغۇچىلار مەيدانغا كەلگەن. بۇساتا بىلەن ئۇنىڭ ئانىسى ئۇرقۇن خاتۇن VII-ئەسىردە شەرقىي ئۇيغۇرلار ئىچىدىن يېتىشىپ چىققان مەشھۇر سىياسىئون ۋە دۆلەت ئەربابىدۇر. «كونا تاڭنامە» بىلەن «يېڭى تاڭنامە» دىكى ئۇيغۇرلار تەزكىرىسىگە ئاساسلانغاندا، شەرقىي ئۇيغۇر قەبىلىلىرى مىلادى 605-يىلى ياغلاقار ئۇرۇقىدىن بولغان تېكىن ئېركىن (605-616-يىللار تەختتە ئولتۇرغان)نىڭ باشچىلىقىدا شەرقىي تۈرك ئاقسۆڭەكلىرىگە قارشى قوزغىلاڭ كۆتۈرۈپ، شەرقىي تۈرك خانلىقىدىن بۆلۈنۈپ چىقىپ، موڭغولىيە يايلىقىنىڭ شىمالىدىكى تۇغلا دەرياسى بويىدا ئۇيغۇر ئىتتىپاقىنىڭ خانلىقىنى تىكلىگەن.

بۇ خانلىق تارىختا تۇغلا ئۇيغۇر خانلىقى دەپ ئاتالغان. بۇساتا ۋە ئۇنىڭ ئانىسى ئۇرقۇن خاتۇن تۇغلا ئۇيغۇر خانلىقى دەۋرىدە شەرقىي ئۇيغۇر قەبىلىلىرىنىڭ ئىچكى ۋە تاشقى ئىتتىپاقىنى، يېڭىدىن

داۋامى 4-بەتتە

ئاياللارنىڭ جەمئىيەتتە تۇتقان ئورنىنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلىۋېلىشىمىز ئۈچۈن، تۆۋەندىكى ئىككى تارىخى ماقالىنى دىققىتىڭىزلارغا ھاۋالە قىلدۇق.

باكتېرىيە خانىشى

سەددام ھۈسەيىننىڭ كۈيئوغلى ھەسەن چەت ئەلگە قېچىپ بارغاندىن كېيىن مۇنداق بىر مەخپىيەتلىكنى ئاشكارىلىغان: ئىراق 500 مىڭ لىترلىق ئىنسانلارنىڭ نېرۋا سىستېمىسىنى كاردىن چىقىرىدىغان بوتۇلىن تاياقچە باكتېرىيىسى، 50 مىڭ لىترلىق ئىنسان بەدىنىدىكى ھۈجەيلىرىنى ئۆلتۈرەلەيدىغان كۆيدۈرگۈچى باكتېرىيە ۋە مۇشۇ باكتېرىيىلەر قوشۇلۇپ باشقۇرۇلىدىغان بومبا ياسىغان. ئەگەر بۇ خىمىيىلىك قورال ئىشلىتىلسە، نەچچە مىللىيون ئادەمنىڭ جېنىغا زامىن بولۇش مۇمكىنكەن. كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغىنى شۇكى، ئىنسانلارغا خەۋپ كەلتۈرىدىغان مۇشۇنداق قورالنى تەتقىق قىلىپ ياسىغۇچى كىشى ئۆز سالاھىيىتىنى ئاشكارىلاشنى خالىمىغان بىر ئايال ئىكەن. غەرب ئاخبارات ۋاستىلىرىنىڭ ئېيتىشىچە، باشقىلار تەرىپىدىن «باكتېرىيە خانىشى» دەپ ئاتالغان بۇ ئايالنىڭ ئىسمى تلھا بولۇپ، ئۇ ئەنگلىيىدە بىئولوگىيە كەسپىدىن دوكتورلۇق ئۇنۋانى ئالغانىكەن.

«شىنجاڭ ياشلىرى» 1998-يىلى 7-سان.

VII-ئەسىردە ئۆتكەن ئۇيغۇر ئاتا-بالا سىياسىئونلار

بېشى 3-بەتتە

قۇرۇلغان ئۇغلا ئۇيغۇر خانلىقىنىڭ ھاكىمىيىتىنى مۇستەھكەملەش ۋە كېيىنكى مەزگىللەردە ئاسىيادا زور شۆھرەت قازانغان ئورخۇن ئۇيغۇر خانلىقىنىڭ ئاساسىنى تىكلەش قاتارلىق زور سىياسىي-ئىجتىمائىي پائالىيەتلەردە ھەل قىلغۇچ رول ئوينىغان.

بۇساتىنىڭ ئانىسى ئۇرقۇن خاتۇننىڭ تۇغۇلغان ۋە ۋاپات بولغان ۋاقتى توغرىسىدا خاتىرىلەر بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ ئىش ئىزلىرى توغرىسىدا «يېڭى تاڭنامە. ئۇيغۇرلار تەزكىرىسى»دە «بۇساتىنىڭ ئانىسى ئۇرقۇن خاتۇن ئىلغار كەسكىن، تەدبىرلىك ئايال ئىدى. ئەۋلادلىرى ئىچىدە يۈز بەرگەن ۋەقەلەرنى تەمكىنلىك بىلەن تىنچىتاتتى. ئۇيغۇرلار شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇرقۇن خاتۇنغا ئىتائەت قىلاتتى» دېيىلگەن. يەنە «كونا تاڭنامە. ئۇيغۇرلار تەزكىرىسى»دە «بۇساتىنىڭ ئانىسى ئۇرقۇن خاتۇن تەدبىرلىك ئايال بولۇپ ئەرز-دەۋا ئىشلىرىنى بىر تەرەپ قىلاتتى، ئەگەر ئىچكى قىسىمدا توپىلاڭ يۈز بېرىپ قالسا، دانىشمەنلەرچە تەمكىنلىك بىلەن بېسىقتۇراتتى، ئۇلارنىڭ ئىچكى ئىشلىرىنىمۇ تەمكىنلىك بىلەن بىر تەرەپ قىلاتتى» دېيىلگەن.

شىنجاڭ تەزكىرىچىلىكى
1997-يىلى 3-سان.

تاشكەنتتىكى پارتلاشلار

بېشى 1-بەتتە

كابىنېتى بىناسىغا يېقىنلا يەردە، ئۇيغۇنسىز ئاپتوماتتىن ئېتىشلار يۈز بەردى. مۇشۇ كۈنى سائەت 11.00 دە مەزكۇر بىنانىڭ 6-ئۆيىدە ئىسلام كەرىموۋ رەئىسلىكىدە جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆتكەن يىللىق ئىقتىسادىي تەرەققىياتىغا بېغىشلانغان مەجلىسى باشلىنىشى كېرەك ئىدى.

مەجلىسنىڭ باشلىنىشىغا 10 مىنۇت قالغاندا، ھۆكۈمەت ئەزالىرى، چوڭ ئەمەلدارلار، ۋىلايەت رەھبەرلىرى ئىمارەت ئالدىدا كېلىشىگە كۈتمەكتە ئىدى. ھەممىسى بىنا دېرىزىلىرىدىن سىرتقا يۈز بېرىۋاتقان ئوق ئېتىشنى ۋە ئادەملەرنىڭ ۋارقىراشلىرىنى بايقىدى. پەرىزىمىزچە، كۆزنىڭ خادىملىرى ۋە مىلىتسىيە خىزمەتچىلىرى ئوق ئېتىپ قېچىپ كېتىۋاتقان قوراللىق شەخسلەرگە قارىتىپ ئاپتوماتتىن ئوق ئېتىشقا باشلىغان. بىر نەچچە مىنۇت ئۆتكەندىن كېيىن بىنانىڭ بېشىدا قاتتىق پارتلاش يۈز بەردى.

پارتلاش دولقۇنى شۇنچىلىك كۈچلۈك بولغانكى، ئۇنىڭ تەسىرىدە مىللىي بىخەتەرلىك خىزمىتى، شۇندىقلا 500 مېتىر يىراقلىقتىكى «شەرق» نەشرىيات پولىگرافىيە كونسېرنى بىنالىرىدىكى دېرىزە رامىلىرى سۇنۇپ كەتكەن. يەنە بىر نەچچە مىنۇتتىن كېيىن بىرىنچى پارتلاش يۈز بەرگەن جايدىن 300 مېتىر ئۇزاقلىقتىكى ئىككىنچى مەمۇرىي بىنا يېنىدا دەسلەپكىسىدىنمۇ كۈچلۈك پارتلاش يۈز بەردى.

بەزى مەلۇماتلارغا قارىغاندا، ئىككى ئورۇندا پارتلاش ماددىسى سېلىنغان ئىككى يېڭى ئاپتوماشىنا پارتلىغان. ئىككىنچى پارتلاش يۈز بەرگەن جايدىن ئانچە يىراق ئەمەس يەردە 1 مىنۇت ئارىلىقىدا ئارقا-ئارقىسىدىن يەنە ئىككى پارتلاش يۈز بەردى. بۇ پارتلاشلارنىڭ بىرى تاشقى مىللىي ئىقتىسادىي

بانكىسى بىناسى ۋە تاشكەنتتىكى ئەڭ چوڭ «ئىنتېركونتىنېنتال» مېھمانخانىسى رايونىدا، يەنە بىرى «روسسىيە» مېھمانخانىسى يىراق ئەمەس جايدا يۈز بەردى.

مەلۇم بولۇشىچە، ئۆزبېكىستان پرېزىدېنتى ئىسلام كەرىموۋ بۇ سۇيىقەستلەردىن جاراھەتلەنمىگەن. مىنىسترلار كابىنېتىنىڭ مەجلىسى ئۈزۈلگەن، ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكى ئېغىرلىقى بويىچە ھەر خىل دەرىجىدىكى جاراھەتلەرنى ئالغان بولسىمۇ، ھەممىسى ئامان قالغان. ئۆزبېكىستان ھاكىمىيىتىنىڭ مەلۇماتلىرىغا قارىغاندا، ھەممىسى بولۇپ 6 پارتلاش ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان. ئۇنىڭ نەتىجىسىدە 13 ئادەم، شۇ جۈملىدىن مىنىسترلار كابىنېتىنىڭ جاۋابكار خادىمى قازا بولغان. قالغانلىرى يولدا كېتىۋاتقان ئادەملەر ياكى بىنا ئەتراپىدا تۇرغان ماشىنىلارنىڭ شوپۇرلىرى بولغان. پارتلاش نەتىجىسىدە 128 ئادەم جاراھەتلەنگەن. ئۇلارنىڭ 83 ئى دوختۇرخانىلارغا يېتكۈزۈلۈپ ھاجەت ھېدىسنىلىق ياردەم كۆرسىتىلگەن.

جۇمھۇرىيەت ھاكىمىيىتى بۇ تېررورلۇق ھەرىكەتلەرنى ئۆزبېكىستان پرېزىدېنتىغا قىلىنغان سۇيىقەستلىق دېگەن تەخمىننى قىلىۋاتىدۇ. ھازىر ئۆزبېكىستان رەھبەرلىكى قىلىنغان، لېكىن ئەمەلگە ئاشمىغان سۇيىقەستنىڭ بەزى بىر تەپسىلاتلىرى مەلۇم بولدى. مۇتەخەسسىلەر مەزكۇر تېررورىستىك ئاكتنى ئىسلام كەرىموۋ ئۆلتۈرۈلۈپ بولغا قارشى بولۇۋاتقان دىنىي ئېكىستىرېمىستلارنىڭ ئىشى دەپ تەخمىن قىلىۋاتىدۇ.

18-فېۋرال كۈنى ئۆزبېكىستاندا ماتەم كۈنى بولدى. جۇمھۇرىيەت بويىچە دۆلەت بايراقلىرى چۈشۈرۈلدى. ھەر خىل كۆڭۈل ئاچارچارە-تەدبىرلەر بىلەن تېلې پروگراممىلار بېرىلمىدى. تاشكەنت پارتلاشلاردا ۋاپات بولغانلارنى دەپنە قىلدى.

(«ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتى 1999-يىل 8-سان).

لەتىپىلەر

ئەنسىرىمە

بىر كىشى ھاراق ئىچىۋالسا ئايالىنى ئۇرىدىكەن. بىر ئاخشىمى ئۇ يەنە ئايالىنى ئۇرغانىكەن، ئايالى ئۆيىدىن قېچىپ چىقىپ دەرەخلىككە كىرىۋاپتۇ ۋە: «قۇتقۇزۇڭلار!» دەپ ۋارقىراپتۇ. ئېرى يېتىپ كېلىپ ئۇنىڭغا:
-قورقما خوتۇن بۇ يەردە مەن بار-دەپتۇ.

***

قەبرە سۆزى

بىچارە ئەر ئاخىرى جاۋۇلداق خوتۇنىدىن ئۆلۈپ قۇتۇلۇپ، ئاللانىڭ دەرگاھىغا سەپەر قىپتۇ. ئېرى ئۆلۈپ كېتىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ئايالى زېرىككەندە باشلاپتۇ. ئۇ قەبرە تېشى سېتىۋېلىپ ئۇنىڭغا مۇنداق سۆزلەرنى يازدۇرۇپ قويۇپتۇ: «سەن تىنچلىقتا ئېرىشتىڭ، بىراق بۇ تىنچلىق بىز ئۇچرىشىدىغان كۈنگىچىلا داۋام قىلالايدۇ!»

***

ساددىلىق

بالا: ھەدە، يۈزىڭىزگە ئۇپىنى نېمانچە كۆپ سۈرۈۋالدىڭىز؟
ئوتتۇرا ياشلىق ئايال: چىرايلىق بولۇش ئۈچۈن!
بالا: ئەمىسە نېمىشقا چىرايلىق بولالمىدىڭىز؟

***

ئىشەنچلىك ئەمەس

ئايال 1: ئاڭلىسام سەن توي قىلىشنى بىكار قىلىپسەنغۇ؟
ئايال 2: شۇنداق.
ئايال 1: سېنىڭ ئوغۇل دوستۇڭ خېلى يامان ئەمەستى، نېمىشقا توي قىلمىدىڭ؟
ئايال 2: ئاچچىقلانغان ھالدا: -چۈنكى مەن ياتلىققا چىقىش ئالدىدا پالچىغا پال باقتۇرۇپ «نەچچە پەرزەنت كۆرىمەن؟» دېسەم، ئۇ پالچى: «ئۈچ پەرزەنت كۆرىسىز» دېدى. ئوغۇل دوستۇم بولسا ئۈچ بالا كۆرۈشنى خالىمايدىكەن. ئۈچىنچى بالا كىمدىن بولىدىغان بولغىيدى. بۇنداق كىشىلەر ئىشەنچلىك ئەمەس-دېدى.

تەييارلىغان: مەدىھەت ئىبراھىمى

ئۇختۇرۇش

قىرغىزىستان جۇمھۇرىيەتلىك ئۇيغۇرلار «ئىتتىپاق» جەمئىيىتى ئۇيۇشتۇرىدىغان 8-مارت خەلقئارا خانىم-قىزلار بايرىمىغا ئاتالغان تۇنتلۇق قىلىش پائالىيىتى ئۆتكۈزۈلىدۇ.
ۋاختى: 6-مارت سائەت 11 دە
ئورنى: تارىخ مۇزېيى (بۇرۇنقى لېنىن مۇزېيى).

شېئىرىيەت گۈلزارى

بايرىمىڭلار مۇبارەك

بۈگۈن سەككىزىنچى مارت خانىم-قىزلار بايرىمى،
بايراملىرى مۇبارەك. ئىنسانلىق ھوقۇق ئالغان،
ئانا خىسلەتلىرىدىن يازسام تۈگىمەيدۇ ھېچ قاچان،
ئېغىر-بېسىق، مېھرىبان، پەزىلەتلىك بىر ئىنسان.

ئانامىلىرى لەززەتلىك، ئانا ھۆسنى گۈلىستان،
قىلغان ئىشى بەرىكەتلىك قايغۇغا كۆپ سەۋرچان،
ئەركىن دۇنيا ئاياللىرى خوشال، ئەركىن، ھۆر ياشار،
بىر پارچە ئانىغا زاردۇر يۇرتۇم شەرقىي تۈركىستان.

ئۇيغۇرنىڭ پاك ئاياللىرى زالىملار زۇلمىدا تېخى،
پەرزەندى بەختى ئۈچۈن شەپقەتسىز ئازاپلانغان،
بارچە ئانىلارنىڭ ئازات ياشىسۇن دەپ تىلەيمىز،
خۇدايىم نەسىپ قىلسۇن تىنچ ياشاڭلار ئامان.

تۇرسۇن ھاجى قۇربانى

بەرلىرىدە يۈرەك ئەمەس، مۇز ئىكەن،
قۇياش ئاڭا ئۇرچاچسىمۇ ئېرىمەس.
ئۆزگىلەرگە نەپ بەرمەسكە يارالغان،
ئۆزگىلەرنى بۇلاپ يەيدۇ ئۇيالماس.

غەلۋىر كەبى تاسقاپ بىزنى بۇ ھايات،
قانچىمىزنى داشقال قىلىپ چىقىرار.
تۆككەن تەرلەر كەتتى قانچە بىكارغا،
يېتىشمەسلىك ئەتراپىمدا پىقىرار.

كۆپ سېھىرلىك بۇ ھاياتنى چۈشەنمەي،
بۇ بېشىمغا غەمنى سالدىم تۈگىمەس.
ھەيران بولسام،
چۈشەنمىسەم،
پۈتلاشسام،
ئىشەنچىسىن يوقاتقانلار مەن ئەمەس.

نېمە ئۈچۈن؟

ئاتا-ئانام يىراقتا،
مەن يۈرىمەن، سېغىنىپ،
سېغىنىشتا كۆيىدۈرىمەن.
بالىلىقىم كۆز ئالدىمدا، يادىمدا،
خىيالىمدا ئىمىنىدۇر كۆردۈمەن.

-ئۇيغۇر خەلقىم تېرىق كەبى چېچىلىپ،
بەرداش بېرىپ كەلدىڭ ئۇشبۇ تەقدىرگە.
يارالغانسەن نېمە ئانچە بەرداشلىق،
نېمىشكە دەپ قويدۇم سوئال خەلقىمگە.

ماڭالمايمەن قەدىمىمنى تىك تۇتۇپ،
ماختالمايمەن خەلقىمنى مەن نېمىشكە.
نېمە ئۈچۈن تېرىق كەبى چېچىلىپ،
ئۆلمەسلىكنى ئۆگەتمىدىڭ نېمىشكە؟

غوجالىمىۋا گۈلبۈلبۈل

ئانام ئېيتقان بۆشۈك ئەللىسى

زامانىمىنىڭ قەھرىتان قىشلىرىنى كۆردۈم،
دىلىمغا يەتمىدى ئۇنىڭ زەخمىسى.
قىلغاچقا ۋۇجۇدان قەلبىمنى پۈتۈن،
ئانامنىڭ ئېيتقان بۆشۈك ئەللىسى.

ئاشۇ ئەللىدىن يالقىي تېپىمدا
ئانامنىڭ مېھرى كۆلگان ئوتلىرى.
شۇڭا قەلبىمنى تەۋرىتەلمەيدۇ،
قارا يىللارنىڭ دەھشەت جۇتلىرى.

نۇرمۇھەممەت ھەسەن

ئۇقتايلى باللارنى...

قۇتلۇق بايرام مۇبارەكبات! ئەلگە ئەزىز ئانىلار،
ئۆتمۈشكە مۇڭلارنىڭ كۆچتى، ئىزگۈ خىياللار.
تارىخلاردا مەدھىيەلەر قانچە شائىر يازمىغان؟
ئاتالاردىن مىراس بىزگە، سۆيگىمىزدىن بايانلار.

...ملىك ئەسىرلەر بولدى ھەمرا پىدايى، ۋاپادارلىق،
يۈزلەمسكەن قەددىڭىزنى جەبرۇ-جاپايۇ خارلىق.
ئېيۇ ئەيلەت! بايان ئېيتقى ئاسارەت دەستۇرىدىن،
سۆۋىسىزلىق ئېيىمىزدىن كەلدى ئەۋلاتقا زارلىق.

ياھۇدىلار قىزلىرىنى ئوقۇتماي ئەرگە بەرمەس،
شۇ سەۋەپتىن ئۇن ھەسسە كۆپ ئەرەپ ئۇنى يېڭەلمەس.
تىلى بىلىم ئالمىغچە يايرىن قىزى يالتۇق بولماس،
شۇ خاسىيەت ياپونلىقتا سېھىرگەرلەر يېتەلمەس.

ئوقتايلى پەرزەنتلەرنى، ئەۋلاتلار پەرۋاز ئەتسۇن،
ئىلىم-ئىرپانغا تولۇپ، سىرلىق ئاسمان تەختىگە يەتسۇن.
مۇجەسسەم بوپ ئەقىل، ئىدراك ئايال ھەم پەرزەنتلىرىگە،
نازاكەتلىك، ئىپپەتلىك ئاياللار بەختكە يەتسۇن.

ئابدۇغېنى ھاجىم

ئانىغا سالام

ئانا سېنى سېغىندىم،
كېچىلىرى ئۇخلىماي.
سېنىڭ ئېيتقان سۆزىڭنى،
يۈرۈدۈم ھەردەم ئۇنتۇماي.

ئوقۇپ بىلىم ئالاي دەپ،
يېتىپ كەلدىم بىشكەككە.
بىشكەكنىڭكى ھاياتى،
ئوخشايدىكەن بېيىشكە.

يات يۇرتلاردا ھەممىدىن،
يالغۇزلۇق يامانكەن.
ئاتام بىلەن ئانامنىڭ،
ئەتىۋارلىق قىزىمەن.

يوللار ئۇززۇن، بەك ئۇزاق،
دوستلىرىمنى سېغىندىم.
ئانا-ئانا، قېرىنداش،
ئۇستازىمنى سېغىندىم.

ئۇزاق كۆرمەي يوللارنى،
بەخىت ئىزدەپ چىقتىمەن.
بەخىت دېگەن ئوقۇشتا،
بەخىت تېپىپ قايتىمەن.

مەدىنە سۇلايمانوۋا ئۇيغۇر
فاكۇلتېتىنىڭ 1-يىللىق تالىبەسى

ھايات

بۇ ھاياتتا ئادەملەرگە ھەيرانمەن.
بىرسى يىغلاپ، بىرسى خوشال كۈلىدۇ.
بىرلىرىگە دۆلەت. تەلەي تەڭ كەلسە.
بىرسى ھامان پۈتلىشىپلا يۈرىدۇ.

ئۈچ ئۇيغۇر يىگىتى ختايغا قايتۇرۇلۇپ بېرىلدى

ئاممىۋىي-ئاخبارات ۋاستىلىرىدا ئېلان قىلىنىۋاتقان خەۋەرلەرگە قارىغاندا، قازاقىستان ئۆتكەن ھەپتىنىڭ ئاخىرىدا شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاۋتونوم رايونىدىن قازاقىستانغا سىياسىي باش-پانا سوراپ قېچىپ ئۆتكەن ئىلياس زوردۇن، ئەلى خۇداۋەردى ۋە ھېمىت مامۇتنى ختاي ھۆكۈمىتىگە قايتۇرۇپ بەرگەن. بۇ، ھوقۇق قوغدىغۇچىلارنىڭ پىكىرىچە، خەلقئارا قاچاقلار توغرىلىق كونۋېنسىيە نورمىلىرىغا قارشى كېلىدۇ. ئۆتكەن يىلنىڭ 30-ئاۋغۇست كۈنى قازاقىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت چېگراسىدىن قانۇنسىز ئۆتۈش پەيتىدە يەركەنت چېگراچىلار ئەترىتى سولداتلىرى تەرىپىدىن قاماققا ئېلىنغان بۇ ئۈچ يىگىت قازاقىستانغا سىياسىي باش-پانا تېپىش مەخسىتىدە ئۆتكەنلىكىنى يوشۇرمىغان. چۈنكى ئۇلارنىڭ بىرى يۇقۇرى لاۋازىمدىكى بىر خەنزۇنىڭ ئوغلى بىلەن جاڭجاللىشىپ قالغانلىقىدىن ۋە دىنىي ئېتىقادى تۈپەيلى ھەر ئۈچىلىسى كامىستىلارغا دۇچار بولىۋاتقانلىقى سەۋەبىدىن ئۆز ئېلىنى تاشلاپ كېتىشكە مەجبۇر بولغان. لېكىن ختاي تەرەپ بۇ ئۈچى تېررورىستلار تەشكىلاتىنىڭ ئەزاسى ۋە پرولېتسىيە ئوفىتسېرىنى ئۆلتۈرگەنلىكتە گۇمان قىلىنىۋاتىدۇ دېگەن تەخمىننى ئالغا سۈرۈپ، ئۇلارنى قايتۇرۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلغان.

شۇنداق قىلىپ، ئابرويلۇق خەلقئارا ھوقۇق قوغداش ئورگانلىرى، جۈملىدىن ئىنسان ھوقۇقلىرى ۋە ئەركىنلىكلىرى دەپسەندە قىلىنىۋاتقان ئەللەرگە سىياسىي قاچاقلارنى قايتۇرۇپ بېرىشنى مەنئي قىلىدىغان «خەلقئارا ئامنېستىيە» بار بولسىمۇ، ھەر ھالدا سىياسىي مەنپەئەت بۇ قېتىممۇ ئىنسان ھوقۇقىدىن ئۈستۈن بولدى.

«ئازاتلىق» رادىئوسى خەۋەرلىرى بويىچە پەقەت ئۆتكەن 1998-يىلىلا ختايدا مىڭدىن ئوشۇق ئۇيغۇر ئېتىپ ئۆلتۈرۈلگەن. بۇ قارا تىزىمنى ئەمدى ئىلياس، ئەلى ۋە ھېمىت تولۇقلايدىغان ئوخشايدۇ. چۈنكى ئۇلارغا ختايدا ئۆلۈم جازاسى ۋەدە قىلىنغان.

ئىبراھىم باراتوۋ.
«ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتىنىڭ 8-سانىدىن ئېلىندى.

تەزىيە

مەرھۇم مۇھەممەتجان ھاجىم قاسىمى بىزنىڭ ئەڭ يېقىن ھەربىي ئىنقىلاۋىي سەپدىشىمىز ئىدى. ئەجەلنىڭ جاننى تىكلىشى كېلىشى بىلەن بۇ ئىنقىلاۋىي ھەربىي ۋەتەنپەرۋەر سەپدىشىمىزدىن مەڭگۈگە ئايرىلىپ ئېغىر قايغۇلۇق ماتەم مۇسىبەتتە قالدۇق.

مۇھەممەتجان ھاجىم بىزنىڭ بۈيۈك ۋەتىنىمىزنى ئازات قىلىش يولىدا 1944-يىللىرى كۆتۈرۈلگەن مىللىي ئازادلىق ئىنقىلاۋى ھەرىكەتلىرىگە يېقىندىن قاتنىشىپ، شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئارمىيىسىنىڭ تەركىبىدە ئىشلەپ تۈرلۈك ئىنقىلاۋىي جەڭلەردە، غەيرەتلىك قولغا قورال تۇتۇپ ئاسىيدىكى سەپىكى بارلىق يۈزلىنىش جەڭ مەيدانلىرىدا كۆرەشلەردە يۈرۈپ مىللىي ئارمىيەنىڭ ئىشلىق ئىتتىپاقلىقى يولىدا مۇستەھكەم مەنسىپ رولىنى ئوينىغان. بىرلىشى بىلەن ئىتتىپاقلىق، تىرىشچانلىق ھەربىي كۈرەش ئوتلىرى بولۇپ ئىشلىگەن ئازات شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتى ۋە مىللىي ئارمىيىسى تەرىپىدىن تۈرلۈك جەڭگىۋارلىقى، جاسارەت خىزمەتلىرى ئۈچۈن كۆپلىگەن ئوردېن، مېداللار بىلەن تەقدىرلەنگەن. مۇكاپاتلانغان. 1949-يىلىدىن باشلاپ ھەربىي مەمۇرىي ئىشلاردا بولۇپ ئۆتكەنلىك ھۆكۈمەت تەركىبىدە ئىلى ۋىلايىتى غۇلجا ناھىيىسىنىڭ ۋە ئاۋۇن ھاكىمى ۋە ماكىسىلىك خىزمەتلەردە بولغان.

بىر شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئارمىيىسىنىڭ قاتناشچىلىرى مەرھۇم ئىنقىلاۋىي سەپدىشىمىزنى ھېچقاچان ئۇنتۇمايمىز. ھامان ئەسلەپ تۇرىمىز. مەرھۇمنىڭ ئۆمرىلىك يولدىشى گۈلنىساخان ئىنىسىگە، بالا-چاقىلىرىغا، ئۇرۇق تۇققان قېرىنداشلىرىغا ھەربىي ئىنقىلاۋىي يار-بۇرادەرلىرىگە ئېغىر-نەقەت تىلەپ تۈز تەزىيەمىزنى بىلدۈرىمىز. قالغانلارغا ئامان-ئېسەنلىك تىلەيمىز.

مەرھۇم مۇھەممەتجان ھاجىمنىڭ ئىمانى ھەمرا بولۇپ ياتقان جايى جەننەت بولسۇن.

شەرقىي تۈركىستاننىڭ سابىق مىللىي ئارمىيىسىنىڭ قاتناشچىلىرىدىن:
ئەخمەتجان غازى ۋە بىر توپ سەپداشلىرى.

Главный редактор: Айсаев К.
Тех. редактор: Ибрагимова Т.
Верстка: Ибрагимовой Т.
Свидетельство о регистрации № 004433

Учредитель: Общество уйгуров Кыргызстана "Иттипак"
Номер набран в издательском центре "Иттипак", отпечатан в типографии газеты "PLUS" тираж 1500 экз.

مۇھەررىر: ق. ئەيسا.
تېلېفون: 22-83-14 66-40-04
گېزىت 1994-يىلى مارت ئېيىدىن باشلاپ چىقىۋاتىدۇ.
گېزىتىمىز سەھىپىلىرىدە بېسىلغان ماقالىلار مۇئەللىپلىرىنىڭ مەۋقەسى تەھرىراتنىمۇنىڭ مەۋقەسى بولۇپ ھېساپلانمايدۇ. ماتېرىياللار قايتۇرۇلمايدۇ ھەم جاۋاپ بېرىلمەيدۇ.

ئىتتىپاق

ИТТИПАК

Праздник весны и любви!

В*се человеческое в природе берет начало от женщины, и не случайно самый светлый и радостный праздник наших матерей, жен, сестер, возлюбленных приходит на начало весны.*

8 марта - всенародный праздник, согретый чувствами любви и благодарности к женщине.

Международный женский день был установлен по инициативе пламенной революционерке Клары Цеткин в 1910 г. на II Международной Конференции социалистов.

Начиная с 1911 года 8 марта отмечается как день единства и интернациональной солидарности женщин всех континентов в борьбе за мир и социальный прогресс, светлое будущее грядущих поколений.

Неоценимо высоко ценится огромный вклад женщины в развитии экономики и культуры, науки и общественно политической жизни республики.

Сегодня женщины активно участвуют в деле становления суверенного государства Кыргызстана. И не случайно на наиболее ответственные посты в государстве, где нужна справедливость и законность назначены женщины. В Конституционном суде председателем является Чолпон Баекова, Министром Юстиции - Неля Бейшеналиева, Председателем Социального Фонда - Роза Акназарова.

Среди представительниц прекрасного пола уйгурской общественности плодотворно трудятся такие женщины, как Гуляим Камбарова - возглавляющая совет женщин уйгурок-кыргызстанцев, безусловно в последнее время огромный вклад в дело развития уйгурской культуры вносит талантливая Хайриниса Турдиева, выполняя большой объем работы на радиовещании, успешно трудится на телевидении Махфират Муллахунова - бессменная ведущая популярной телепередачи "Интизар", Забиниса Мусабаева - доцент факультета уйгурской филологии, Гуля Молобакиева и Тахмина Ибрагимова - сотрудницы общественной газеты "Иттипак" и многие другие.

Женщины представлены во всех структурах власти, начиная от Администрации Президента и Жогорку Кенеша, кончая местными органами управления сотни женщин являются руководителями предприятий, учреждений и организаций.

Заметный вклад вносят в экономику Республики деятельность мелкого и среднего бизнеса которая, представлена в основном из числа женщин тружениц.

Во все времена всенародным почетом и уважением пользуется женщина-мать. Растить и воспитывать молодое поколение - это высокое призвание и большая ответственность, с которыми наши женщины с честью справляются.

С праздником Вас - наши родные, дорогие, любимые!

Милые женщины!

Пожелать хотим так много,
что всего не счесть.
Счастья самого большого,
что на свете есть.
Пусть Вас не покидает
радость никогда.
А любовь сопровождает
долгие года!

Общество уйгуров «Иттипак» и коллектив редакции «Иттипак».

Нашим женщинам!

Женщины. подруги. дамы и девушки! В чем радость и прелесть встреч с вами? Нежная кожа. эти глаза, эти зубы и волосы. которые пахнут дождем. Этот носик и суждения по различным вопросам.

Женщины. дамы и девушки! Назад! Вы уже доказали: вы можете лечить, чинить потолки. собирать аппараты. прокладывать кабель.

Хватит! Назад! Обратно! В поликлиниках женщины, в гостиницах женщины, в ресторанах женщины, в цехах женщины. Где же прячутся эти бездельники? Она ведет хозяйство, она прописывает мужа и сидит в техническом совете. Она и взрослеет раньше, и живет дольше. У нас в новых районах одни старушки, где же старички?.. А вот бездельничать не надо. будем долго жить. Пьем, курим, играем в домино, объединяемся, воляемся на диванах, а потом к ним же претензии - мало живем.

Морщины в тридцать, мешки у глаз в тридцать пять, животы в сорок. Кто нами может быть доволен? Только добровольцы. Лев пробегает в день по пустыне сотни киллометров. А волк? Все носятся по пустыне. ищет еду.

Поел - лежи. А у нас поел -лежи, не успел - лежи. У льва есть мешки под глазами? А брюхо? Имей он брюхо от него бы сбежала самая унылая, самая дряхлая лань. Они, конечно, зарабатывают больше нас, наши женщины, с этим мы уже смирились. Они выглядят лучше, с этим мы тоже смирились. Они одеваются красивее. Сейчас мы пытаемся что-то предпринять - жабо. кружевные воротнички, броши на шее... Но куда? С лысиной на голове и брошью на шее далеко не уедешь. А какие у нас походки от долгого лежания на диванах и сидения в креслах на работе? Вы видели эти зады, черпающие землю?.. А зубы - от курения, употребления соленого, сладкого, горького и противного. А глаза, в которых отражаются только потолок.

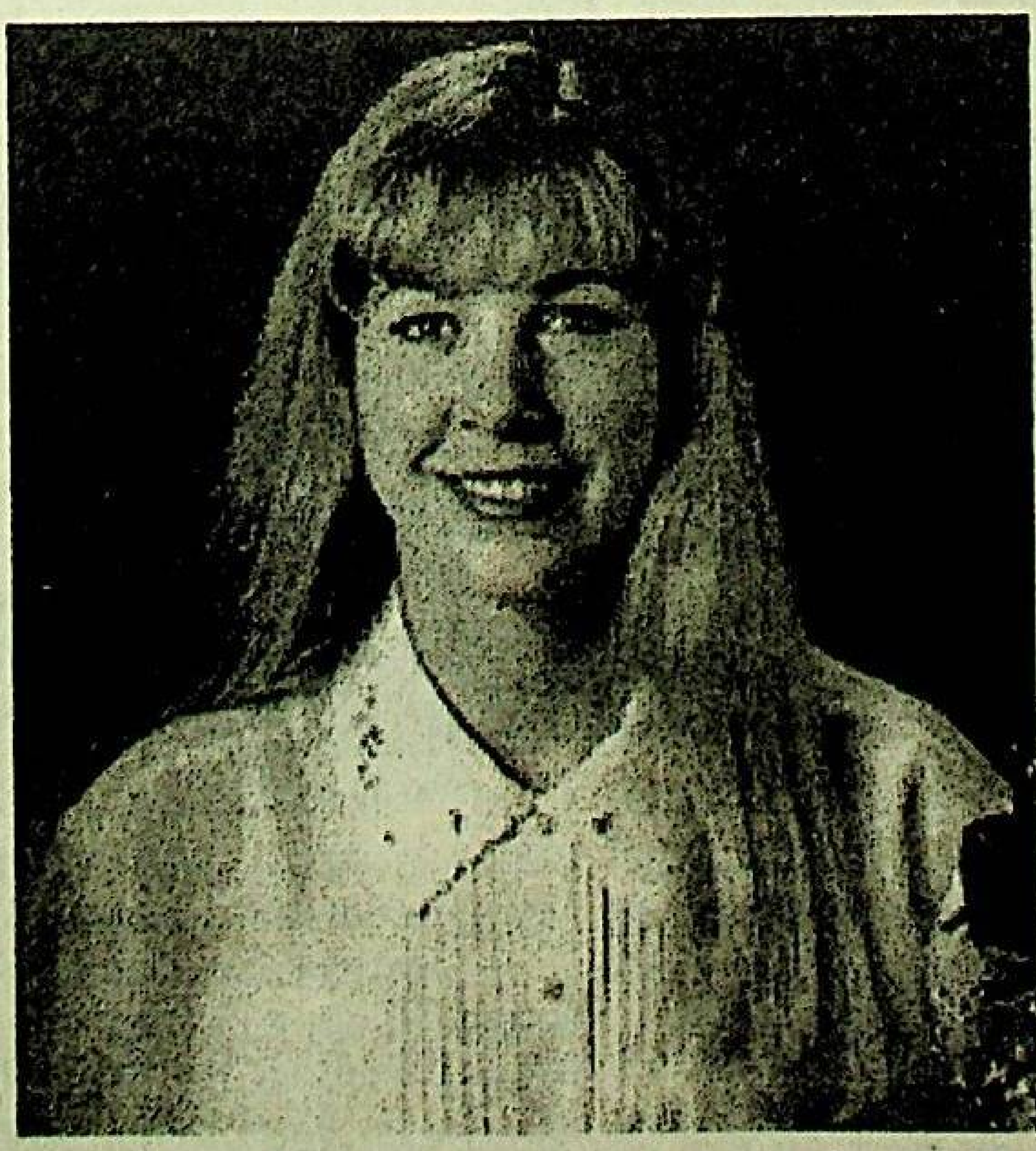

Наши милые дамы, наше чудо, наше украшение. Вставать рано, собирать детей и этого типа на работу. Самой на бегу проглотить маленький кусочек, успеть причесаться, кое-что набросать на лицо. Прийти на работу и выглядеть. И в обед занять очередь в четырех местах и все успеть. И прибежать домой, накормить детей и этого типа. И бегать, и вытирать, и шить, и починять. А утром будилльник только для тебя. Для тебя будильник, как для тебя огонь плиты, для тебя толпа и давка, для тебя слова, шипящие сзади. А ты поправишь прядку бегом. И любят тебя как раз не за это: к этому привыкли. Любят за другое - за кожу твою, ресницы твои, за губы, и слабость, и нежность твою. И тебе еще надо умудриться, пробегая в день пятьдесят киллометров, оставаться слабой. И ты умудряешься: пойди пойми, что главное. И тебя люблю за все.

Только прошу, остановись на бегу - на работе, дома, встань стройно, посмотри в зеркало, поправь что-то в лице.

Чуть сделай губы, чуть глаза, реснички вперед и наверх, покачайся на красивых ногах и опять... А мы ждем тебя. Ждем всюду. С букетом и без. Со словами и молча. На углу. и дома. Приходи! И в дождь и в снег.. И - не все ли равно!..

Поклонись до земли своей матери,
Сто раз до земли поклонись.
Мы с тобой в долгу неоплаченном,
Свято помни об этом всю жизнь.

Да, женщина похожа на вино.
А где вино, там важно для мужчины
Знать чувство меры. Не ищи причину
В вине, коль пьян. Виновно не оно.
Да, в женщине, как в книге, мудрость есть
Познать способен смысл ее великий
Лишь грамотный. И не сердись на книгу,
Коль, неуч, ты не смог ее прочесть.

Путь к совершенству

Обычно музыкантов, посвятивших себя к педагогической работе, делят на две группы - "играющих" и "неиграющих". Доцент Кыргызской государственной консерватории по классу фортепиано Зайтуна Нарынбаева - педагог "играющий" и концертная практика составляет одну и важных сторон ее творческой деятельности. Зайтуна является представительницей одного из самых древних народов Центральной Азии, она - уйгурка. Ее отец - Азиз Нарынбаев - известный в республике ученый-философ, член-корреспондент НАН Кыргызстана. Пианистка получила прекрасную профессиональную подготовку - она окончила знаменитую ЦМШ - Центральную музыкальную школу при Московской консерватории, затем и саму консерваторию (с отличием), а потом еще прошла ассистентуру - стажировку в том же вузе. Это были годы напряженного труда, ежедневных, порой, изнурительных многочасовых занятий за роялем, о которых слушатель обычно и не подозревает. Но Зайтуне повезло: ее наставниками были чуткие и опытные педагоги, известные музыканты - профессор Л. Наумов и доцент Г. Мирвис, которые передали молодой инструменталистке свои богатые опыт и знания.

В родной Бишкек Зайтуна вернулась в середине 80-х годов уже сформировавшимся музыкантом-профессионалом и сразу включилась в концертную жизнь республики. Ее сольный концерт в Малом зале филармонии стал заметным событием в музыкальной жизни города. Молодая пианистка привлекла внимание слушателей своей исполнительской манерой - в своей строгой и академической, и в то же время отличающейся особой свежестью мировосприятия и теплотой тона.

Прошли годы. Репутация пианистки упрочнилась - пришло призвание, и не только на родине, но и за ее пределами. Свидетельство тому - большое концертное турне по городам Германии и Швейцарии, которое Зайтуна совершила в 1996 году вместе со своей коллегой - доцентом консерватории Зеноной Слензак-Бегалиевой (виолончель) и, наконец, присвоение ей почетного звания заслуженной артистки Кыргызстана. Отметим и концерты З. Нарынбаевой, состоявшиеся последние годы в залах республиканской филармонии и выступления по телевидению, в частности, ее вдохновенное исполнение Первого концерта для фортепиано с оркестром Л. Бетховена (дир. А. Джумахматов).

Концертный репертуар пианистки довольно обширен - это произведения Баха, Моцарта, Шуберта, Шумана, Рахманова, Прокофьева, Шостаковича. Особое место занимают в нем сочинения известного кыргызского композитора, ректора консерватории Муратбека Бегалиева. Часто исполняет Зайтуна и сочинения самых молодых авторов - студентов композиторского отделения консерватории.

Прекрасная ансамблистка, З. Нарынбаева постоянно участвует в концертах с музыкантами-инструменталистами, аккомпонирует певцам. Яркое впечатление оставили ее выступления с немецким виолончелистом Раймондом Яффе и флейтистом из Англии Уиссамом Бустани.

Вторую сторону творческой деятельности пианистки составляет педагогическая работа - она преподает в консерватории и в детской академии искусств. Ее ученики - и студенты вуза, и самые юные - имеют прочную профессиональную подготовку и успешно выступают на республиканских и международных конкурсах. Так, три юные воспитанницы доцента З. Нарынбаевой стали лауреатами конкурса в Париже (сентябрь 1997 г.), а студентка IV курса консерватории А. Текенова - лауреатом Республиканского конкурса молодых музыкантов-исполнителей.

Зайтуна не останавливается на достигнутом, а постоянно находится в творческом поиске. Глядя на эту хрупкую, скромную, с застенчивой улыбкой женщину, невольно поражаешься ее силе воли и трудолюбию. В канун Международного женского дня 8 марта от всего сердца мы желаем ей всего самого наилучшего, радости творчества и новых успехов!

Андрей Кузнецов

(заслуженный деятель культуры Кыргызстана)

редакция газеты "Иттипак"

Блиц-интервью с полковником Алымжаном Садыковым

В: *Алымжан, скажи пожалуйста, где ты был все эти годы? Я имею ввиду всю твою нелегкую, на мой взгляд службу в вооруженных силах Союза, Республики? Почему мы узнали тебя спустя многие годы, когда ты уже стал полковником? Где ты родился, учился, вырос наконец?*

О: Родился я 15 июля в 1958 году в с. Покровка Иссык-Кульской области Кыргызской Республики в семье колхозника. В 1965 году пошел в среднюю школу и в 1975 году окончил ее. С 1975-1976 гг. работал инструктором по спорту в спортобществе при Районном исполкоме. В ноябре 1976 г. был призван в ряды Советской Армии. И поскольку я служил в Вооруженных силах не имел возможности контактировать с вами по той простой причине, что офицерам запрещено было участвовать в общественно-политических движениях и партиях, а также еще и потому, что в глубинках Кыргызстана мало кто знал об "Иттипаке".

В: *Как ты стал военным, и какое училище ты заканчивал, на каких служил должностях? Общеизвестно, что армейская жизнь кочевая, уверен что и тебе приходилось испытывать тяготы и лишения воинской службы во многих городах постсоветского пространства.*

О: Еще со школы я мечтал стать офицером, поэтому с большим желанием в августе 1977 года поступил в Симферопольское военно-политическое училище. По окончании которого был направлен для прохождения воинской службы на космодром "Байконур". Службу проходил на должностях заместителя командира роты по политической части, помощником начальника политического отдела по комсомольской работе, заместителем начальника политотдела. Избирался делегатом XX Съезда ВЛКСМ страны, XIV Съезда Комсомола Казахстана, потому что служил в Казахстане, затем был переведен в Белоруссию. С 1992 года службу проходил в Кыргызстане. Работал в военкоматах Иссык-Кульской области, с 1993 - 1994 гг. был заместителем начальника военного лицея(бывшее суворовское училище). В том же 1994 году окончил военно-политическую академию им. В. И. Ленина в Москве. 1994-1996 гг. был заместителем командира военно-воздушных сил по воспитательной работе. С 1996-1998 гг. начальник отдела центрального управления тыла Министерства Обороны.

Награжден медалью за отличие воинской службы I степени медалью Ю. В. Гагарина, настольной медалью им. С. П. Королева, знаками ЦК ВЛКСМ, "Воинская доблесть", "Строитель Байконура".

В: *Очень многие люди уйгурской, да и вообще любой другой национальности, жизнь и деятельность которых проходит вдали от родины со временем испытывают этакую ностальгию по своим сородичам и особенно сейчас, среди уйгурской диаспоры остро поднимается вопрос о возрождении забытых традиций, культуры и в этой связи, хотим мы этого или нет, все равно придем к единению нашей нации, сообща будем развивать свою культуру и эстафетной палочкой передадим ее следующему поколению. Ты согласен с этим?*

О: Безусловно. Мытарства по военным гарнизонам, пыльные дороги армейской жизни, бессонные ночи на Байконуре давно меня привели к тому, что уйгурам нужно консолидироваться. Встречая в глубинках Белоруссии отдельных людей, нет не уйгуров, а просто азиатов, мне всегда хотелось поговорить с ними, пригласить в дом, вспомнить о забытых уголках моей родины. Поэтому, сейчас узнав о вашей редакции, я решил внести лепту в наше общее дело восстановления и развития уйгурской культуры. Рад, что представляется возможность вместе сотрудничать, по мере возможности буду помогать вам в ваших делах.

В: *И последний вопрос. Где ты живешь, как проходит твоя личная жизнь? Что хотелось бы пожелать газете?*

О: Я живу в Бишкеке, в пятом микрорайоне, женат, имею троих детей. Сейчас нахожусь в запасе, много свободного времени, и как я сказал выше, буду работать с вами. Газете "Иттипак"желаю дальнейшего процветания и иметь широкий круг читателей.

Мухаммед Касими

Путь длиною в жизнь

Эта статья посвящена моему дяде Мухаммеду Касими, жизнькоторого прошла в эпоху борьбы Синьцзяна против гоминьдановской реакции и рожденная в ходе этой борьбы молодой Восточно-Туркестанской Республики...

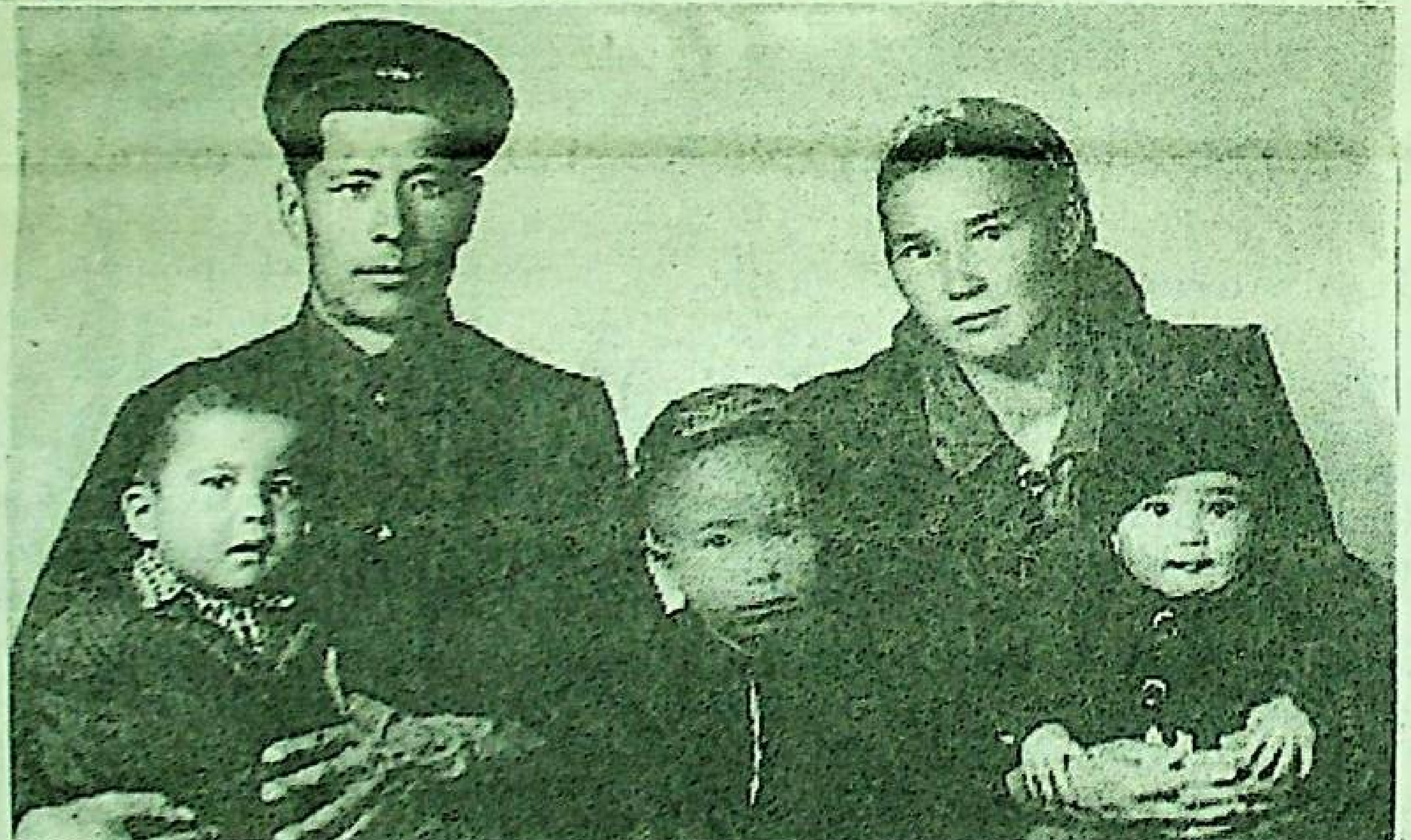

Мухаммед Касими родился в 1923 году. в г. Кульдже (КНР).

Этот период относится к началу 20 столетия, период безусловно был тяжелым для многих стран и народов. В то время Китайская Республика, где он родился, стояла перед дилеммой культурной революции, в эти же годы, Россия упоенная событиями 1917 г. стала первой в мире Социалистической Республикой.

В семье Мухаммеда Касими было 11 детей. Он был 4 по счету ребенком, рано вылетел из родительского гнезда и ушел добровольцем на фронт.

Те годы были трудными. Претворяя свои идеи в жизнь денно и нощно трудился Мухаммед Касими в борьбе за свободу Восточного Туркестана. Он всегда считал, что этот кропотливый труд, который он проделывает - труд человеческий, надежда на будущее и мерка, которой он мерил свои помыслы и деяния.

Верный сын уйгурского народа, он воевал на передовых рубежах фронта, командовал минометной ротой. Соратники нуждались в нем, в те годы он был родным отцом для них, изыскивал в сложных боевых условиях удобные минуты для поддержки, вдохновляя и поднимая дух отчаявшихся борцов. За отвагу и доблестный труд правительство Восточного Туркестана наградило Мухаммеда Касими множеством орденов и медалей, в том числе "Орденом Свободы", назначило его командиром батальона.

Восточный Туркестан-расположен на северо-западе КНР. Общая его площадь - свыше 1 700 000 кв. м., что составляет шестую часть территории. Он граничит с Средней Азией, Монголией, Афганистаном, Индией и Тибетом. Исходя из этого маленького отступления можно понять, почему этот кусок лакомого пирога не дает покоя алчному аппетиту китайских правителей.

Понимал это и Мухаммед Касими. Он любил свою Родину, представлял ее первоначальной, в смысле родных мест, отчих краев. Эта Родина со своим особым обликом, со своей - пусть самой скромной и непритязательной красотой представала перед ним в детстве, в пору памятных на всю жизнь впечатлений ребяческой души, и с нею, этой отдельной личной Родиной, он прошел с годами, с огненными годами к этой большой Родине, сокровенной мечте освобождения Восточного Туркестана от китайских агрессоров. И пока эта Родина была в опасности, Мухаммед Касими прилагал огромные усилия, был одним из инициаторов установления народно-демократической власти, которая в свою очередь создала свою Национальную Армию, и провозгласила возрождение свободной Восточно-Туркестанской Республики.

Рост популярности Восточно-Туркестанской-Республики, успехи Национальной Армии, паника гоминьдановских властей в связи с создавшимся положением в Синьцзяне и другие факторы вынудили правительство Чан Кайши принять срочные меры, обеспечивающие сохранение гоминьдановской власти в этом далеком крае и приостановку власти ВТР на другие регионы.

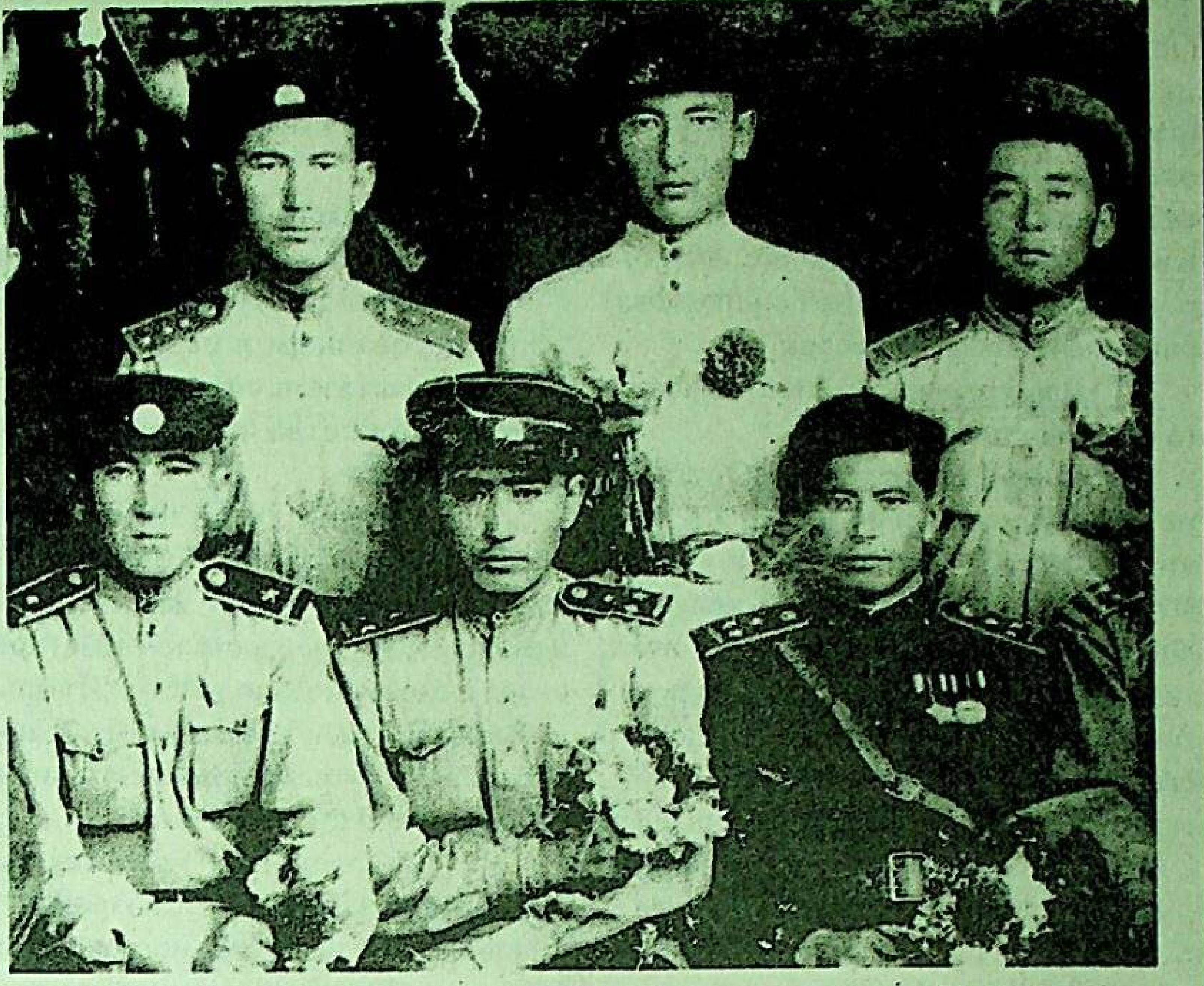

Мухаммед Касими (справа в нижнем ряду) командир батальона

Правительство Чан Кайши пошло на мирные переговоры и на некоторые уступки уйгурам. Со стороны Восточно-Туркестанской Республики большую роль сыграл в подготовке переговоров Ахметжан Касими - видный политический деятель, Мухаммед Касими в то время состоял в личной охране Ахметжана.

В 1949 году после мобилизации из рядов Национальной Армии Мухаммед Касими включается в новую работу. Благодаря неиссякаемой энергии, прекрасной жизненной интуиции, большой смелости ему удавалось решать самые трудные проблемы на стезе работы заместителя акима Кульджинского уезда, Илийского округа.

Мухаммед Касими (в центре) среди соратников

В последние годы своей жизни Мухаммед Касими как и другие соратники активно участвовал в общественной жизни уйгуров. Он был центром притяжения для окружающих его людей. Блестящий талант, огромная энергия, горячее сердце вызывали глубокое уважение у всех кто с ним работал.

Ныне у Мухаммеда 9 детей и много внуков. Все они трудятся в разных сферах деятельности нашей республики. Дети и внуки достойно продолжают долгий и славный путь своего отца.

Мухаммед-Аджи Касими умер 13 февраля 1999 года, на 77 году жизни. Лежа в реанимации, он думал о детях, жене, внуках, о своей трудной, но счастливой жизни, и мне кажется, он мысленно взвесил пройденные этапы далекого детства, долгую и упорную борьбу за свободу Восточного Туркестана, жизнь в с. Бугунь, что находится в Чимкентской области, токульдошскую Белую мечеть, где проводил свои последние годы, и я уверен, он сказал себе как когда-то пророк Мухаммед: "Воистину я выполнил все то, что было мне жизнью предначертано"... если бы каждый смог так сказать.

Мы, близкие родственники, уйгурская общественность и коллектив редакции "Иттипак", соратники, единомышленники выражаем глубокое соболезнование Гульниса-ада, детям, и всем близким Мухаммеда-Аджи. Его свободолюбивый дух будет вечно жить в сердцах нашего народа.

Вся жизнь Мухаммеда-Аджи Касими была посвящена за счастье своего народа - цели, избранной им еще на заре жизни!

Бахтияр Касимов.

P.S. Сердечно благодарю и выражаю признательность Назыму Кембри, близким и друзьям моего дяди Мухаммеда-Аджи Касими за оказанную помощь при написании этой статьи.

В единстве сила

5 января 1999 г. на очередном собрании Общества уйгуров "Иттипак" на повестке дня стоял вопрос об общих тенденциях и целях газет "Иттипак" и "Виждан авази", а так же вопрос противостояния последней с уйгурской общественностью "Иттипак".

Для справки: С чего началось это противостояние?

Министерством Юстиции Республики за № 100, было выдано свидетельство о регистрации газеты "Иттипак", где учредителем являлось Общество уйгуров Кыргызстана. Газета стала флагом, достижением уйгурской общественности Кыргызстана. Но вскоре, здесь уместно вспомнить 1996 г., когда зашатался стул под председателем Н. Кенджиевым, когда он, лишенный доверия людей, решил хлопнуть в последний раз дверью - отдав в частные руки газету, все компьютерное оборудование имеющееся в "Иттипаке", которое кстати было получено по гуманитарным каналам.

Цитируем сомнительную выписку из протокола: "В связи с некоторыми политическими обстоятельствами вокруг "уйгурской проблемы" и кыргызско-китайских отношений"...

Вот такой формулировкой экс-председатель решил передать общественную газету в пользу людям, заинтересованным в своих целях, и одноименная газета, созданная усилиями целого Общества прекратило свое существование.

Результат такой непорядочной "предприимчивости" Кенджиева не заставил себе долго ждать. Кучка новоиспеченных радетелей газетчиков скоро переименовало газету "Иттипак" в "Виждан Авази", тем самым объявила себя самостоятельной вне "Иттипака", то есть газета стала частной.

На содействие нравственного обновления Общества и возрождения национальной культуры, истории, языка, народных обычаев уйгурского населения Республики нужна все-таки одна единная идейная сила, а усилия отдельных людей действующих порознь приведет к слепому разрушению и останется на их голосе совести черные пятна незавершенных дел целой диаспоры. Собрание в тот день проходило под девизом объединения, и необходимо подчеркнуть, что руководство "Иттипак" предварительно (и не раз) обращалось к работникам "Виждан Авази", делегировало людей с убедительными доводами к сотрудникам "Виждан авази" не создавать раскола внутри диаспоры. В последний раз, когда были отправлены семь делегатов с той же просьбой унитарности, одинаковом мировоззрении... на что работники "Виждан Авази" колко парировали: "пусть уйдут в отставку руководители "Иттипака". Следует заметить, ведь нынешний состав "Иттипак" избрали 460 представителей нашей диаспоры по Кыргызстану на демократической основе и вопрос об отставке не был совсем понятен. Может быть на этот счет у них есть свой недалекий смысл, кто знает?

Сам процесс собрания был неоднозначным. Много было предложений, пожеланий и критики. В числе выступающих были: председатель Общества уйгуров Кыргызской Республики Н. Базаков, Абликим - хаджи, Аркин, Ибрагим Касым, Маджит - Тай, Абдурашит Нурдин, Турсун-Тай Салимов, Осман, Альмамат, Аблиз Керим, Тохтоходжа - хаджи, Идрис - аджи и многие другие.

Все выступающие сошлись во мнении, что учредителем газеты должно быть Общество уйгуров "Иттипак", все вопросы должны решаться внутри нашей диаспоры, иначе без взаимопонимания мы никогда не добъемся намеченных целей, и наши благие намерения приведут нас к нежелательному исходу.

P.S. В самой верхней части газеты "Иттипак" нарицательными стали написанные строки "Куч бирликтэ, иш умликтэ" ("Сила в единстве, успех в дружбе"). Так давайте же работать в духе этого лозунга, и мы уверены, что преодолеем все препятствия возникающие в нашей жизни.

Назым Кембри

Всемирная информационная уйгурская сеть

Собственный корреспондент Абдулла Памир сообщает: В районном центре Лобнора, который расположен в 10 км. от г. Корла находится в/ч 3824. В складах этой части хранятся боевые снаряды. 1 января 1999 г. неизвестными лицами совершен поджег этих складов. В результате поджога погибли 21 человек, 6 ранены. 18 автомашин сгорели дотла. Превращено в пепел все имеющееся добро различного назначения. Этот случай китайские правители пытались держать в тайне, но близлежащие районы узнав об этом, распространили их соответственно за пределы своего района.

******

7 января в г. Урумчи с 14 тюрем (320 заключенных) перевели в тюрьму г. Сичивен.

******

В урумчинской тюрьме "Божахова Лода Ван" было уморено голодом 28 политических заключенных. Впоследствии их смерть мотивировали попыткой к побегу из заключения.

******

В январе 1999 г. в г. Шанхае было подорвано ведомство госбезопасности Намтон, где погибло 18 сотрудников, затем жители вышли на демонстрацию с требованиями: "Китайской Республике нужна демократия", "долой коммунизм", "построим свободную демократическую китайскую республику", "да здравствует Гоминьдан", "свободу малочисленным народам".

******

Командующий Военно-Морским флотом Китая Зы Ю Гай с множеством военных секретных материалов сбежал в Тайвань. Среди военного персонала началась паника. В настоящее время в Китае есть люди готовые за деньги продать все, и этот список растет с каждым днем.

******

12 января 1999 г. в провинции Жу, в Гуяне, где расположено милицейское учреждение произошел взрыв, после чего погибло 13 человек.

******

13 января 1999 г. Китайское демократическое движение вышло на демонстрацию в количестве 10 000 человек. В этой связи, внутри Китая, всех уйгуров занятых предпринимательской деятельностью бросили в тюрьмы.

******

В Шиджа. Чуане у торговцев виноградом конфисковали весь товар, арестовали 24 мужчин и 7 женщин.

******

Новости из Турецкой Республики. Газета "Ены шэпэк" сообщает вести на 10 февраля. В Пекине организация по Защите прав человека заострило свое внимание на смертные казни совершаемые в Восточном Туркестане. Организация обратилась к Европейскому Сообществу с просьбой протеста против подобных действий китайских властей. А между тем в ВТ уже расстреляно 11 человек.

******

Собственный корреспондент Абдулла Памир сообщает: 16 февраля 1999 г. местные жители обезглавили сотрудников политотдела госбезопасности г. Хотана Жүрөт и Мухаммед Имөра. По данным жителей, они наказаны за измену своему народу и за прислуживание китайским чиновникам. После этого события, положение в г. Хотан стало чрезвычайно строгим.

В этом же городе оказывая "любезности" директор автошколы Касым Ясын, устроил китайским чиновникам банкет на сумму 20 000 юаней. Очень скоро дом Касыма Ясына был подожжен, а сам Касым с женой еле спасся. В настоящий момент он находится под наблюдением.

******

Правительство Китая из ведомства госбезопасности г. Урумчи уволило с работы двух сотрудников - Ахмета Имина и Айсу Турсуна. Причиной тому послужило то, что двое граждан совершали молитву (намаз). Спустя три месяца после увольнения, ведомство констатировало о том, что эти двое выдали государственную секретную информацию. Ахмет Имин и Айса Турсун были арестованы и посажены в Дачан - тюрьму г. Лануму. Еще спустя три месяца, семьям были возвращены их мертвые тела, по словам надзирателей заключенные были расстреляны при попытке к бегству.

******

В г. Урумчи приговорены к смерти 11 человек из которых 2 человека кыргызской национальности. МИД Кыргызстана узнав об этом просило Правительство Китая облегчить их участь. Просьба не была удовлетворена и заключенные были расстреляны.

******

Организация "Единство ВТ" с 1990 г. является информационной сетью в Европе. Ее функции заключаются в доведении сведений до международных организаций о событиях происходящих в ВТ. На этом съезде приняли участие почетный председатель "Единства ВТ в Европе", председатель фонда А. Ю. Алптекина - Аркин Алптекин, а так же председатель слета уйгурской молодежи мира Умар Канат, председатель исполнительного комитета Долкун Айса, директор информационного центра ВТ Абдужалиль Каракаш, глава движения "Азат Турк" в Баварии Музаппар Каплан, профессор университета исторического факультета в Анкаре доктор Аркин Амят и многие другие лица зарубежья. Среди представителей были 120 членов организации "Единства ВТ в Европе".

Курултай открыл председатель"Единства ВТ в Европе" Аскарджан. Он ознакомил всех с годовой деятельностью и финансовым состоянием текущего года. Затем начались выборы. Кандидатом на пост "Единства ВТ в Европе" были представлены Аркин Алптекин, Анварджан и Аскарджан. В ходе выборов Аркин Алптекин и Анварджан дали самоотвод и предложили на этот пост Аскарджана. Присутствующие единогласно выбрали Аскарджана вновь на занимаемый пост. Кроме выбора председателя, был выбран исполнительный совет в составе 9 человек: зам. председателем стал Абдужалиль Каракаш; секретарем Адыл Нурдун; зам. председателем по финансовым вопросам Анварджан; членами постоянного совета избраны Абдужалиль Амят, Мирал Канат, АнварНоруз, Мархаба Ражап, Султан Закир.

Недавно состоялись концерты ансамбля "Үмүт", Общества уйгуров "Иттипак" Кыргызской Республики. Первый концерт состоялся 10 февраля в с. Покровка, а затем ансамбль выступил 20 февраля в г. Кара-Балте.